

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра економіки підприємства**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

спеціальність	051 Економіка
назва освітньої програми	Економіка та управління підприємством

**Краматорськ ДДМА
2021**

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 051 «Економіка»/ Уклад. Смирнова І.І., Гітис Т.П., Латишева О.В., Касьянюк С.В. Краматорськ: ДДМА, 2021. 74 с.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства, протокол № 13 від 25.08.2021 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ	7
2 ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ	1
2.1. Базові положення виконання кваліфікаційної роботи та її керівництва	11
2.2. Збір та опрацювання матеріалу	15
2.3. Структура та оформлення кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня	18
2.4. Рецензування робіт та оформлення відгуку керівника	34
2.5. Порядок допуску до захисту роботи магістра	35
2.6. Вимоги щодо академічної доброчесності	38
3. ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ	41
3.1. Порядок захисту кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня	41
3.2. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня	43
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	46

ВСТУП

За освітньою програмою підготовки магістри належать до фахівців вищого рівня, тому навчальний процес підготовки має свої особливості в організації індивідуальної та самостійної роботи, організації проміжного й підсумкового контролю оцінювання знань, умінь та практичних навичок, проходженні переддипломної практики, підготовці кваліфікаційної роботи.

Підготовка магістра спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка та управління підприємством» завершується написанням і захистом кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня, що є завершальним етапом досягнення інтегральної компетентності, якою має володіти здобувач вищої освіти за магістерським рівнем після засвоєння певного комплексу гуманітарних, природничо-наукових, загальноекономічних та професійних дисциплін за програмою підготовки магістра та проходження виробничої та переддипломної практики. Це зумовлено тим, що по-перше, кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня в контексті досягнення інтегральної компетентності дозволяє оцінити здатність здобувача аналізувати, структурувати наукові підходи та статистично-аналітичний матеріал соціального спрямування, самостійно приймати рішення і розв'язувати складні комплексні задачі і практичні проблеми у соціальній сфері; по-друге, кваліфікаційна робота – це самостійне дослідження, виконане здобувачем на завершальному етапі навчання в Донбаській державній машинобудівній академії, на підставі якого екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення про присвоєння відповідної кваліфікації.

Виконання кваліфікаційної (магістерської кваліфікаційної) роботи є завершальним етапом навчання підготовки фахівця за рівнем підготовки «магістр» у ДДМА і має за мету поглиблення когнітивних, афективних та психомоторних компетентностей в сфері виявлення і розв'язання складних комплексних задач і практичних проблем соціального спрямування завдяки розвитку навичок самостійної роботи, набуття умінь прогнозування, моделювання та планування та проведення досліджень соціальних процесів, аналізу й систематизації наукових фактів і експериментальних даних, програмування можливих рішень, висновків і пропозицій на підставі критичного аналізу, узагальнення наявної інформації з обраної проблеми, проведення власних досліджень чи прикладних адресних рекомендацій.

До того ж важливим є також формування у здобувача навичок написання та оформлення наукової роботи (на правах рукопису), які необхідні для майбутньої професійної діяльності.

Кваліфікаційна роботи магістра повинна бути самостійним дослідженням, гідним присудження відповідної кваліфікації.

Основними задачами кваліфікаційної роботи магістра є:

закріплення теоретичних і практичних навичок, отриманих здобувачем вищої освіти за період навчання в магістратурі; вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико- методологічних засад з обраного напрямку дослідження;

розвиток умінь і навичок проведення самостійної науково-дослідної роботи; оволодіння методами й формами виконання науково-дослідної роботи; набуття вміння науково обґрунтованого розв'язання поставленої задачі;

виявлення рівня підготовки магістранта щодо самостійного аналізу та викладання матеріалу, вміння захищати свої погляди й практично реалізовувати їх у господарській діяльності;

перевірка ступеня підготовки магістранта за профілем обраної спеціальності;

проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;

розроблення й оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;

обґрунтування запропонованих рішень з використанням ситуаційного аналізу;

підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають основний зміст роботи й пропозиції автора, з подальшим їх особистим захистом

опанування термінологічного апарату сучасних економічних процесів та явищ, вивчити наукові методи нормативного, кількісного та інституційного аналізу, інструментарій формування міжнародної, національної, регіональної, секторальної економічної політики та економіки підприємства, вивчити і засвоїти основні аспекти економічних проблем та бізнес-аналітики підприємств,

оволодіння аналітичними навичками, інструментарієм, потрібними для формулювання основних понять і концепцій, методів і підходів прийняття економічних рішень, які використовуються у світовій практиці під час аналізу різних аспектів діяльності підприємств;

оволодіння аналітичними навичками, інструментарієм, потрібними для формулювання заходів економічного характеру, а також набуття навичок володіти методами кількісного і якісного оцінювання різних аспектів діяльності підприємств та засобами прийняття управлінських рішень і аналізу в умовах ризиків та невизначеності зовнішнього середовища;

з'ясування найважливіших економічних проблем на національному, регіональному, галузевому та місцевому рівнях; формування навичок професійної комунікації й аргументованого дискутування з питань основних аспектів діяльності підприємств і економічних проблем, пояснення змісту відповідної проблематики в колі фахівців та нефахівців- загальні закони та тенденції економічного розвитку, мотивація та поведінка суб'єктів ринку, зокрема:

- теорії мікро- , макро- і міжнародної економіки;

- сучасні кількісні методи аналізу економічних процесів;
- інституціональний і міждисциплінарний аналіз;
- закономірності сучасних соціально-економічних процесів;
- теорії економічного управління для різних виробничих систем і секторів економіки;

формування навичок самостійного аналізу фактологічного матеріалу, критичного осмислення точок зору на особливості економічного розвитку у світі, в різних сферах господарювання, на підприємствах; забезпечення вміння узагальнювати та деталізувати окремі факти, явища, тенденції змін у середовищі на різних ієрархічних рівнях, у т. ч. робити прогнози економічного характеру підприємств в різних галузях національної економіки і для конкретних суб'єктів господарювання.

Виконання кваліфікаційної роботи та її захист спрямовані на отримання здобувачами наступних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

У результаті виконання кваліфікаційної роботи та її захисту здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами ();

ПРН 14.

ПРН 15.

ПРН 16. Застосовувати сучасні комунікаційні методи та технології представлення результатів власних досліджень, аргументувати власну позицію.

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

Як теоретико-прикладне дослідження кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю «051 Економіка» повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми у соціальній сфері в країні та світі, обґрунтовані пропозиції практичного її розв'язання, виконані на підставі ретельно проведеного аналізу і обробки статистичної і аналітичної інформації на макро- та мезорівнях та/або на підставі даних діяльності конкретної організації-замовника (бази практики).

Ця кваліфікаційна робота дозволяє здобувачу продемонструвати набуті знання з обраної спеціальності, вміння та навички щодо соціального забезпечення населення, дослідження соціально- економічних процесів, регулювання соціальної сфери на макро- та мезорівні, розроблення проектної пропозиції та документації для соціальних проектів.

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня є засобом демонстрації готовності здобувача до роботи в установах та організаціях соціальної сфери. Кваліфікаційна робота магістра є самостійним дослідженням здобувача і базується на теоретичних знаннях і практичних навичках, отриманих здобувачем в результаті проходження практики в установі чи організації.

Працюючи над магістерською роботою, здобувач має засвоїти навички правильної постановки проблеми й обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і оптимальної структури, роботи з літературними джерелами та статистичною інформацією, аналізу й оцінки різних аспектів діяльності організації, обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

Мета кваліфікаційної роботи магістра – *систематизувати знання, закріпити та розширити професійні уміння та практичні навички щодо аналізу соціальних процесів і вирішення завдань, максимально наближених до реальних соціальних умов, на підставі поглиблення когнітивних, афективних та психомоторних компетентностей в сфері виявлення і розв'язання складних комплексних задач і практичних проблем соціального спрямування завдяки розвитку навичок самостійної роботи, набуття умінь прогнозування, моделювання та планування та проведення досліджень соціальних процесів, аналізу й систематизації наукових фактів і експериментальних даних, програмування можливих рішень, висновків і пропозицій на підставі критичного аналізу, узагальнення наявної інформації з обраної проблеми, проведення власних досліджень чи прикладних адресних рекомендацій.*

Для досягнення мети магістерської кваліфікаційної роботи здобувачі повинні вирішити такі **задачі**:

закріпити навички роботи з законодавчими та нормативними матеріалами, навички проведення бібліографічного пошуку щодо конкретної проблеми, критичного аналізу наукової літератури, практичного застосування комп'ютерної техніки;

здійснити огляд теоретико-методичного та нормативно-правового забезпечення аналізу соціально-економічних процесів згідно тематики дослідження, який дозволить сформулювати об'єкт, предмет та виявити проблемні питання, обґрунтувати актуальність теми дослідження, встановити зв'язок цих питань із суспільними соціальними потребами, програмними документами тощо;

сформувати план кваліфікаційної роботи та узгодити із керівником роботи структуру завдань дослідження;

зібрати та обробити статистичний, аналітичний та літературний матеріал за темою роботи, структурувати його та викласти у логічній послідовності результати такої обробки і здійснити графічне представлення даних і розрахунків з метою візуалізації отриманих результатів та пропозицій (наприклад, розробити теоретичні та практичні рекомендації з підвищення ефективності регулювання у соціальній сфері на мікро-, мезо- та макро-рівнях; розробити проектну пропозицію та/або документацію соціального проекту/ соціальної програми, спрямованих на надання соціальних послуг бенефіціарам);

оформити роботу із дотриманням принципів академічної сумлінності і доброчесності та усі супутні документи та автореферат до захисту і надати їх на перевірку у встановлений термін;

підготувати презентацію отриманих результатів виконання кваліфікаційної роботи магістра і стислу доповідь (~ на 7-10 хв.);

продемонструвати під час захисту роботи достатній рівень володіння знаннями з тематики роботи та навичками узагальнення, порівняння, критичного осмислення окремих фактів як таких та у зв'язку зі специфікою майбутньої професійної діяльності, здатність розробити певну управлінську (організаційну, методичну) інновацію, яка дозволить вирішити певну соціальну проблему.

Виконання кваліфікаційної роботи як наукового дослідження дає можливість здобувачу навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, реферувати матеріали періодичної літератури, глибше вивчати основні проблеми соціальної сфери, аналізувати статистичні дані і на підставі цього розробляти заходи/програми/проекти соціального спрямування, доведені до рівня практичного застосування; продемонструвати вміння вирішувати професійні теоретичні та прикладні соціально-економічні проблеми на основі знань та навичок, що були набуті в період навчання. У науково-дослідній сфері - це здатність професійно визначити проблему соціального спрямування та провести її дослідження. У практичній сфері - це вміння професійно застосовувати знання та методи для вирішення практичних задач у соціальній сфері.

Отже, кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня має бути **науково-дослідною роботою**. Це означає, що вона повинна генерувати нову чи частково нову інформацію. Елементами такої інформації (новизни) можуть уважатися:

1) поглиблений аналіз і визначення шляхів вирішення проблемної ситуації соціального характеру,

2) пропозиції у вигляді програми дій, заходів, проекту та ін. інструментарію для вирішення соціальної проблеми (наприклад, обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення соціальної відповідальності господарюючих суб'єктів, план дій чи заходів, бізнес-план соціального проекту),

3) система інформаційного забезпечення (економіко-математичного моделювання, прогнозування соціальних процесів),

4) підвищення дієвості механізмів соціального захисту (наприклад, обґрунтовані рекомендації щодо удосконалення організації та технології надання соціальних послуг; удосконалення регулювання соціальних процесів в органах влади та місцевого самоврядування; удосконалення різних форм та напрямів забезпечення соціальної діяльності та ін.);

5) інші аналітичні, програмні, навчально-методичні розробки і рекомендації щодо тлумачення, правильного застосування чи поглибленого розуміння нових до управління, нових термінів чи понять тощо.

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня має бути **теоретичним прикладним дослідженням** з обраної здобувачем теми та мати практичне значення. Під час викладу матеріалу кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня мають бути аргументованість думок і точність наведених даних.

2 ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

2.1. Базові положення виконання кваліфікаційної роботи та її керівництва

Здобувач виконує роботу протягом останнього навчального семестру відповідно до навчального плану та графіка. У встановлені терміни керівнику подається напрацьований матеріал із метою контролю і своєчасного корегування помічених недоліків. Закінчена пояснювальна записка та автореферат здається керівнику *мінімум за один тиждень* до терміну захисту роботи для завершальної перевірки. Усі недоліки, виявлені керівником роботи, повинні бути усунені до подання роботи на підпис завідувача кафедри.

Процес підготовки та виконання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня передбачає (за два тижні до захисту) огляд роботи.

Головними напрямками виконання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня є такі :

1. Збір та опрацювання матеріалу, необхідного для вивчення теоретичної бази дослідження, а також фактичних статистичних та фінансових даних щодо функціонування предмета дослідження згідно з обраною темою магістерської кваліфікаційної роботи.

2. Визначення структури та змісту кваліфікаційної роботи.

3. Оформлення роботи згідно з вимогами.

4. Подання роботи на рецензування та отримання відгуку керівника.

5. Отримання допуску на захист роботи.

Керівництво магістерськими роботами здійснюється з метою надання здобувачам вищої освіти необхідних консультацій керівниками магістерських робіт, контролю термінів виконання та якості роботи. Основними завданнями наукового керівника є: пояснення основних вимог до магістерської роботи; розроблення разом зі здобувачем вищої освіти завдання на кваліфікаційну роботу; надання консультацій з питань, що виникають у здобувача під час проведення дослідження; допомога у підготовці наукових публікацій за результатами дослідження; перевірка магістерської роботи на відповідність установленим вимогам щодо змісту та академічної доброчесності; надання рекомендацій щодо завершального етапу підготовки та захисту магістерської роботи; підготовка відгуку про магістерську роботу.[6]

Керівник магістерської роботи призначається наказом ректора (першого проректору) ДДМА про затвердження тем магістерських дипломних робіт.

До основних функцій керівника роботи належать:

- допомога здобувачу в уточненні теми роботи і розробці її плану та завдань;
- орієнтація на збір необхідної для написання роботи інформації в період переддипломної практики;
- рекомендації щодо вибору літературних джерел: наукової, методологічної та спеціальної літератури;
- консультації щодо змісту роботи;
- контроль за виконанням окремих етапів роботи;
- поради щодо оформлення роботи, підготовки доповіді та графічних матеріалів;
- складання відгуку на дипломну роботу магістра.

Керівник кваліфікаційної роботи звертає увагу здобувача на недоліки в роботі (стиль викладу, оформлення, зміст підрозділів тощо), але не виправляє їх самостійно.

Кваліфікаційну роботу виконують відповідно до завдання на виконання кваліфікаційної роботи магістра, розробленого за встановленою формою. У завданні зазначаються: тема кваліфікаційної роботи магістра та його науковий керівник; строк подання магістерської роботи для попереднього розгляду; вихідні дані до магістерської роботи (об'єкт, предмет, мета, завдання); назви і строки виконання окремих етапів дослідження (календарний план).

Завдання розробляє науковий керівник за участю здобувача вищої освіти. Підписані слухачем і науковим керівником завдання затверджуються на засіданні кафедри економіки підприємства. Невиконання здобувачем затвердженого завдання може бути підставою для його відрахування з Донбаської державної машинобудівної академії в установленому порядку.

Після оформлення остаточного варіанту магістерської кваліфікаційної роботи здобувач підписує її. Здобувач і керівник роботи ставлять свої підписи на титульному аркуші магістерської роботи.

Після погодження та затвердження завдання і плану роботи здобувач починає написання магістерської роботи згідно вимоги до структури й оформлення окремих розділів, що наведені в цих методичних рекомендаціях.

У процесі написання окремих частин, підрозділів та розділів здобувач вищої освіти подає їх керівнику на перевірку, своєчасно виправляє та вносить доповнення у разі потреби, звітує керівнику про рівень виконання та готовність роботи. Обговорення проблемних питань з викладачем – керівником здійснюється під час індивідуально - консультативних он-лайн зустрічей з підготовки та захисту кваліфікаційної роботи або на консультаціях викладача відповідно до затвердженого розкладу.

Перед поданням роботи на оцінку керівнику здобувач вищої освіти надає її нормо- контролеру, призначеному кафедрою, для оцінки ним ступеня дотримання вимог до оформлення.

Завершена кваліфікаційна робота підписується на останній сторінці списку використаної літератури із зазначенням дати завершення роботи та

надається у встановлений термін на кафедру разом з авторефератом для реєстрації з подальшим передаванням її керівнику, який здійснює оцінювання якості виконання роботи, готує пропозицію щодо допуску її до захисту.

Відгук керівника має містити:

- визначення актуальності теми магістерської роботи;
- оцінку відповідності змісту магістерської роботи її темі й завданням;
- оцінку наукової та практичної значущості роботи та її відповідності встановленим вимогам;
- оцінку ділових якостей здобувача, виявлених під час виконання магістерської роботи, оцінку дотримання вимог академічної доброчесності;
- загальну оцінку роботи (за 100-бальною шкалою та у традиційній шкалі) та висновок про можливість її допуску до захисту перед атестаційною комісією
- посаду, науковий ступінь, учене звання наукового керівника, його підпис і дату.

Кожна завершена магістерська робота спрямовується на зовнішню рецензію. До рецензування залучають провідних фахівців у сфері публічного управління та адміністрування, наукових і науково-педагогічних працівників науково-дослідних установ і закладів вищої освіти. Коло наукових і фахових інтересів рецензента має відповідати тематиці кваліфікаційної роботи магістра. Рецензія має містити:

- характеристику актуальності теми, новизни й практичної значущості, її відповідності змісту, меті й завданням дослідження;
- висновок про позитивні сторони й недоліки магістерської роботи (глибина розкриття проблеми; використання сучасних методів дослідження; повнота вивчення літературних і нормативно-правових джерел, іноземного досвіду тощо)
- оцінку роботи (за традиційною шкалою) і висновок про можливість її допуску до захисту перед атестаційною комісією;
- посаду, науковий ступінь, учене звання рецензента, його підпис і дату. Рецензія має бути завірена печаткою організації, де працює рецензент.

Завідувач кафедри на підставі наявної роботи, відгуків наукового керівника і рецензента ухвалює рішення про допуск кваліфікаційної роботи магістра до захисту.

День і час захисту визначає кафедра згідно з розкладом роботи атестаційної комісії. Готуючись до захисту роботи, здобувач складає тези виступу, оформлює ілюстрований матеріал, обмірковує відповіді на зауваження, які вказані у зовнішній рецензії. Атестаційній комісії надаються: переплетена магістерська робота із підшитим завданням; відгук наукового керівника; рецензія; акти впровадження результатів, копії наукових публікацій (за наявності); автореферат магістерської роботи, який оприлюднюється на офіційному сайті ДДМА.

Тривалість захисту роботи не повинна перевищувати 30 хвилин. Для розкриття змісту кваліфікаційної роботи здобувач у надається не більше 10 хвилин. У своєму виступі здобувач повинен відобразити: результати проведеного аналізу за обраною темою, конкретні пропозиції щодо вирішення проблеми або напрями вдосконалення відповідних процесів з обґрунтуванням можливості їх реалізації в реальних умовах, при цьому можна робити посилання на ілюстративний матеріал, що винесений на захист. Виступ має супроводжуватися презентацією, виконаною за допомогою програмного забезпечення MS PowerPoint.

Виступ не повинен містити загальних відомостей, теоретичних положень, що містяться в літературних або нормативних документах, оскільки вони не є предметом захисту. Особливу увагу необхідно сконцентрувати на власних результатах, висновках і рекомендаціях, відповідях на зауваження рецензента. Після виступу здобувач відповідає на запитання голови та членів атестаційної комісії, присутніх.

Магістерські роботи оцінюються на закритому засіданні атестаційної комісії після захисту всіх запланованих для розгляду робіт, після чого оголошуються результати. Рішення ухвалюють більшістю голосів. За рівної кількості голосів «за» і «проти» голос голови атестаційної комісії є вирішальним. Здобувач вищої освіти має право подати апеляцію на рішення атестаційної комісії за результатами захисту магістерської роботи тільки в день захисту.

Здобувачі вищої освіти, які вчасно не захистили магістерську роботу:

- з поважної, документально підтвердженої причини – з дозволу ректора можуть захистити її під час наступної випускної атестації;
- без поважної причини – відраховуються з Донбаської державної машинобудівної академії відповідно до встановленого порядку.

В разі, якщо захист було визнано незадовільним, з дозволу ректора і на умовах, визначених Положенням про організацію освітнього процесу здобувач може захистити її під час наступної випускної атестації.

2.2 . Збір та опрацювання матеріалу

Почати роботу доцільно з визначення кола джерел і літератури, необхідної для самостійного вивчення та подальшого розкриття теми. У цьому основну допомогу здобувачу, крім керівника, може надати методична література та реферативні журнали. Кожне з джерел є по-своєму важливим. Праці вчених, фахівців, законодавчі та нормативні акти є методологічною та методичною основою роботи над темою. Монографії та статті дають змогу глибоко проаналізувати сутність і причинно-наслідкові зв'язки явищ, що вивчаються. Статистичні збірки та довідники дають можливість знайти необхідні факти та цифри, що підтверджують ті чи інші теоретичні положення та висновки.

Істотну допомогу в отриманні необхідної статистичної інформації та корисних знань теоретико-методичного характеру можуть надати Інтернет - ресурси.

Під час підбору літератури та інформаційних джерел, Інтернет - ресурсів необхідно враховувати, якою мірою вони відповідають безпосередньо обраній темі, розкривають її зміст. Обираючи джерело, необхідно звернути увагу на рік видання джерела (книги, брошури, статті). Зазвичай, вивчатися мають праці, що містять останні досягнення науки з обраного питання. Бажано використовувати джерела, видані не більше ніж п'ять років тому. Для цього можна скористатися науково-аналітичними матеріалами і базами статистичних даних (міжнародних організацій, МВФ, Світового банку, статистичних служб, науково-дослідних інститутів, Мінсоцполітики та інших регуляторних органів та установ), ресурсами Національної бібліотеки України імені Володимира Вернадського, доступом до міжнародних науко метричних баз Scopus та Web of Science, web - ресурсами.

Прочитавши та опрацювавши відібрані джерела, здобувач отримує загальне уявлення найважливіші проблеми. Потім вивчає документальні матеріали, що належать до питань теми.

Проявами академічної самостійності здобувача є особистий вибір напряму дослідження, формулювання його теми, виходячи із власних вподобань, професійного інтересу та рівня вже набутих знань та вмінь, а також з огляду на актуальність та розвиненість самого питання. Втім, слід дослухатися до порад керівника кваліфікаційної роботи, призначеного кафедрою.

Робота здобувача щодо виконання магістерської кваліфікаційної роботи розпочинається з *вибору теми*, яка узгоджується з обраним керівником кваліфікаційної роботи.

Здобувач може запропонувати власну тему, пов'язану зі спеціалізацією «051 Економіка », попередньо узгодивши цю тему із керівником.

Необхідний для написання магістерської кваліфікаційної роботи матеріал здобувач збирає протягом переддипломної практики. Протягом часу, відведеного на дипломне проектування здобувач повинен поетапно здійснювати підготовку кваліфікаційної роботи.

Тематика кваліфікаційних робіт магістра визначається і затверджується кафедрою економіки підприємств ДДМА (дод. А).

Вибір теми є першим етапом підготовки кваліфікаційної роботи і має важливе значення для її успішного виконання.

Вибір теми кваліфікаційної роботи здійснюється здобувачем індивідуально, відповідно до тематики, яку рекомендує кафедра (дод. А).

Тематика робіт за спеціальністю «051 Економіка » містить широкий комплекс питань, які охоплюють усі аспекти соціальної сфери держави, регіонів, ОТГ, соціальних служб, підприємств, установ та організацій.

При виборі тем слід виходити з їх наукової та практичної актуальності, враховувати перспективність, відповідність профілю навчання здобувача,

необхідність відображення соціальних процесів, що відбуваються в реальному житті. Перевага надається темам, що пов'язані з науковими дослідженнями (держбюджетних тем) кафедри та практичних інтересів здобувача.

Здобувач має право пропонувати тему самостійно, при цьому вона повинна розглядати актуальні економічні проблеми, або бути впровадженням до його практичної та/або наукової роботи.

Тема кваліфікаційної роботи може бути затверджена за замовленням ОТГ, підприємств та установ. Назва теми кваліфікаційної роботи повинна бути короткою та точною.

Теми робіт за спеціальністю «051 Економіка» обговорюються та рекомендуються на засіданні кафедри у вересні–жовтні року, що є попереднім до року захисту. Після затвердження теми керівник роботи оформлює завдання на розробку кваліфікаційної роботи. При отриманні завдання здобувач повинен з'ясувати у керівника та консультантів усі питання щодо збору даних та виконанню додаткових завдань в період переддипломної практики.

При необхідності зміни теми кваліфікаційної роботи здобувач подає на кафедру відповідну мотивовану заяву з візою наукового керівника на ім'я ректора ДДМА. У разі позитивного висновку завідувача кафедри готується проект відповідного наказу ректора. При зміні теми кваліфікаційної роботи менше ніж за 4 тижнів до захисту достатність вмотивованості заяви здобувача повинні спільно розглянути завідувач кафедри та АК ан ФЕМ (денна форма навчання) або АК ан центру дистанційної заочної освіти (заочна форма навчання). Рішення приймається не пізніше ніж за 5 тижнів до початку роботи Державної екзаменаційної комісії. У разі відмови у задоволенні заяви здобувач зобов'язаний подати роботу за раніше затвердженою темою.

Вибір однієї теми кількома здобувачами вищої освіти в межах однієї академічної групи не бажано (у темі повинно бути виокремлено за різними ієрархічними рівнями, країнами, інструментарієм або іншим засобом). Можливим є виконання комплексних кваліфікаційних робіт за матеріалами однієї і тієї ж установи. Формулювання теми магістерської роботи має бути стислим та вказувати на головний результат дослідження. Теми магістерських робіт та наукові керівники затверджуються наказом ректора Донбаської державної машинобудівної академії. Як виняток, за наявності об'єктивних підстав, тема та/або керівник магістерської роботи можуть бути змінені наказом ректора.

Вже на етапі вибору теми починається співпраця здобувача з керівником кваліфікаційної роботи. Для систематизації підготовки кваліфікаційної роботи здобувач розробляє і погоджує з керівником її детальну структуру.

Ці методичні рекомендації повинні допомогти здобувачам спеціальності «051 Економіка» підготувати, оформити та своєчасно

представити до захисту дипломні роботи магістра у відповідності з вимогами, що до них висуваються.

Не допускається до захисту магістерська дипломна робота, що не відповідає всім вимогам до кваліфікаційних робіт рівня «магістр», написана не за затвердженою темою, або, як показала перевірка (див. <http://www.dgma.donetsk.ua/docs/acts/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82.pdf>) має елементи плагіату.

Потрібно також пам'ятати, що магістерська дипломна робота за спеціальністю «051 Економіка» має, крім теоретичного, практично - аналітичний характер. Тому потрібно звернути увагу на те, що дипломна робота має включати огляд наукової та спеціальної літератури, присвяченої вибраній проблемі економічного характеру, включати огляд існуючих нормативних актів, наукових підходів, а також результати аналізу, обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення існуючого стану.

Аналіз проводять на основі фактичного матеріалу, зібраного здобувачами протягом переддипломної практики.

Випускнику слід мати на увазі, що робота не обов'язково має включати весь зібраний матеріал. Для написання тексту магістерської роботи потрібно обирати головні проблеми, які дають можливість повно розкрити зміст теми.

Потрібно послідовно й чітко підсумувати сутність обраних питань. Матеріали, що наводяться в роботі, мають бути логічно взаємопов'язаними, щоб кожний подальший матеріал був продовженням попереднього й впливав із наведених висновків. Формулювання мають бути точними, зрозумілими, мають висловлюватися грамотно. Недостатньо чітка позиція, бідна, невиразна мова викладу завжди ускладнює сприйняття тексту, збіднює зміст роботи.

Текст магістерської роботи обов'язково ілюструється графічно - розрахунками матеріалами, у т.ч. діаграмами прогнозування та моделювання соціальних процесів. Варто включати діаграми моделей економічних процесів до та після внесених пропозиції покращення існуючого стану (після впровадження нових організаційно-управлінських дій, технологій, зміни економічних процесів тощо).

2.3. Структура та оформлення кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

Кваліфікаційна робота за спеціальністю «051 Економіка» повинна відповідати певним загальним вимогам щодо викладення матеріалу:

– формулювання назви теми, розділів та підрозділів повинні бути чітким, лаконічними й водночас найголовніше відображати сутність та зміст питань, що розглядаються;

– матеріал роботи необхідно викладати грамотно, доступним науковим стилем, він не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами;

– не допускається просте переписування матеріалів із літературних джерел, їх цитування без посилання; у тексті не повинно бути виразів типу: «я вважаю», «мені здається», «у нас прийнято», замість них рекомендуються вирази: «на думку автора», «уважається доцільним», «як свідчить проведений аналіз».

Роботу умовно поділяють на такі частини :

- вступну частину;
- основну частину;
- додатки.

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня повинна містити такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- завдання на виконання магістерської кваліфікаційної роботи;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ;
- додатки (за необхідності)

Після проведення огляду наявних статистичної та нормативно-правової бази, публікацій вітчизняної та зарубіжної наукової літератури визначається рівень розробленості напряму досліджень в цій сфері, що дозволяє здобувачу конкретизувати та остаточно визначити, що саме необхідно зробити з наявним матеріалом, щоб поглибити власні знання – систематизувати, доповнити, оновити, узагальнити, деталізувати абощо і сформулювати тему магістерської роботи.

Обравши тему, здобувач вищої освіти повинен самостійно (хоч й із погодженням з керівником) чітко визначити мету кваліфікаційної роботи, окреслити коло завдань, які мають бути розв'язані для її досягнення, підібрати відповідну наукову літературу та нормативно-інструктивні матеріали з обраної тематики, фактологічний і статистичний інформаційний матеріал; скласти такий план кваліфікаційної роботи, який конкретно, стисло, без двозначності дозволяє розподілити базові питання в потрібній послідовності теоретичної, аналітичної та рекомендаційної частини (відповідно вимог та внутрішньої логіки дослідження).

Визначаючи *об'єкт і предмет дослідження* в магістерській роботі, необхідно враховувати те, що об'єкт – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення, а предмет міститься в межах об'єкта і визначає тему кваліфікаційної роботи. Приклад формулювання об'єкту і предмету:

Об'єкт дослідження – процеси реалізації соціальної політики органами місцевого самоврядування.

Предмет дослідження – структурно-змістові особливості і чинники дієвості механізмів реалізації соціальної політики органами місцевого самоврядування у Краматорській об'єднаній територіальній громаді. [6]

Завдання кваліфікаційної роботи мають корелювати з її структурою. Кожному завданню має відповідати 1-2 підрозділи роботи. Формулювання завдань може починатися з наступних слів:

- узагальнити теоретичні підходи (передумови еволюції) ...
- розкрити структурно-змістові положення (зміст, особливості, чинники)...
- систематизувати чинники (передумови, тенденції) ...
- визначити чинники (особливості, передумови)...
- виявити тенденції динаміки (особливості структури, функцій) ...
- оцінити (динаміку, тенденції, рівень сформованості) ... та ін.[6]

Надалі формулювання завдань і відповідно, план роботи можуть корегуватись, але основне завдання роботи залишається незмінним.

При складанні плану роботи доцільно користуватися такими правилами щодо послідовності розкриття сутності і окремих аспектів досліджуваного предмету:

спочатку розкривається зміст основного поняття у економічній сфері та соціального спрямування, а слідом – похідних;

спочатку розкривається еволюція (історичні аспекти) виникнення і розгортання проблеми, а слідом – її сучасний стан;

в разі, якщо досліджується певна проблема у економічній сфері та економічного спрямування – то слід розмежовувати її аналіз за основними складовими;

в разі, якщо в магістерській роботі здійснюється аналіз – то перед тим, як безпосередньо розкривати особливості певних економічних явищ, процесів, систем, інструментів та механізмів управління та регулювання у економічній сфері та економічній орієнтації, необхідно навести теоретичний матеріал з цих явищ, процесів та механізмів, обґрунтувати критерії порівняльного аналізу.[6]

До **вступної частини** кваліфікаційної роботи належать: титульний аркуш і аркуш завдання, реферат, зміст, вступ. Вони мають єдині вимоги для всіх виконавців. Структура основної частини кваліфікаційної роботи залежить від багатьох чинників (вибраного об'єкта дослідження, прийнятих методів розв'язання поставлених у роботі задач, технічних засобів, що будуть використовуватися).

Обсяг розрахунково-пояснювальної записки становить ~ 120–180 стандартних сторінок формату А4 (поля: ліве – 30 мм, верхнє, нижнє, праве – 20 мм).

Структура пояснювальної записки (у сторінках):

- титульний аркуш;
- аркуш завдання на дипломну роботу;
- реферат українською мовою (1);
- зміст (1–2);
- вступ (2–3);
- основна частина (80–100);
- висновки (3–5);
- ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ (3–4);
- додатки (за необхідності; обсяг довільний).

Титульний аркуш і аркуш завдання на дипломну роботу стандартного зразка видаються профільюючою кафедрою. Для оформлення титульного аркушу необхідно перевірити точну відповідність назви роботи наказу по ДДМА про затвердження тем магістерських дипломних робіт.

Приклад оформлення титульного аркушу кваліфікаційної роботи наведено в додатку Б.

Завдання на виконання кваліфікаційної роботи є єдиним листом роботи, який містить відомості на обох боках. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи є документом, що визначає термін здачі здобувачем закінченої роботи, вихідні дані й перелік питань, які необхідно розробити. Отже, цей документ визначає головні питання та назви розділів і підрозділів, які необхідно розкрити в роботі. Завдання на виконання кваліфікаційної роботи оформлює та видає здобувачу керівник.

Приклад оформлення аркушу завдання кваліфікаційної роботи наведено в додатку В.

Аркуш завдання може коректуватися. Наприклад, у процесі підготовки до захисту роботи може бути змінено перелік графічного матеріалу, що є обов'язковим для представлення.

Автореферат має бути стислим інформаційним та складеним українською мовою. Структура, загальні вимоги та правила оформлення реферату регламентуються державним стандартом ДСТУ 3008-95 Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення. Реферат кваліфікаційної роботи оформлюється за такою формою:

- відомості про обсяг роботи, кількість ілюстрацій, таблиць, додатків, кількість джерел у переліку посилань (усі дані приводять включно дані додатків);

- текст автореферату;
- перелік ключових слів.

Текст автореферату має відображати такі обов'язкові елементи:

- об'єкт дослідження;
- мета роботи;

- методи дослідження;
  - результати та їхнє практичне значення;
- Також у тексті автореферату може міститися інформація стосовно:
- головних економічних характеристик і показників;
  - рекомендацій із використання результатів роботи;
  - сфери застосування;
  - ефективності;
  - значущості роботи й висновків;
  - прогнозних припущень про розвиток об'єкта дослідження.

Автореферат за обсягом має бути ~1500 слів і займати 2-3 сторінки. У ньому в лаконічній формі викладається сутність кваліфікаційної роботи.

Ключові слова, важливі для розкриття сутності роботи, вміщують після тексту реферату. Перелік ключових слів включає від 5 до 10 слів(словосполучень), надрукованих великими літерами у називному відмінку в рядок через коми.

У додатку Г подано приклад оформлення автореферату.

Зміст розміщують, починаючи з нової сторінки.

Зміст включає: вступ; послідовно подані назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів сутності роботи; висновки; ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ; найменування додатків. Також наводять номери сторінок, на яких починається викладення матеріалу елементів змісту.

У додатку Д подано приклад оформлення змісту. Зауважимо, що всі назви структурних елементів у тексті роботи мають повністю співпадати із тими, що винесені до змісту та наведені в аркуші завдання.

Якщо в роботі магістра вжиті маловідомі скорочення, специфічна термінологія, позначення і таке інше, то їх перелік подається у вигляді окремого списку, який розміщується після ЗМІСТУ, перед ВСТУПОМ. Незалежно від цього при першій появі цих елементів у тексті кваліфікаційної роботи наводять їх пояснення.

У вступі та авторефераті варто акцентувати увагу на такі питання[6]:

Теоретичне значення роботи – коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше та значущості для науки або для розв'язання прикладних проблем. Рекомендується розподіляти елементи наукової новизни за категоріями «удосконалено», «дістало подальшого розвитку».

Практичне значення отриманих результатів – надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх практичного використання. Відзначаючи практичну цінність здобутих результатів, доцільно подати інформацію про ступінь їх готовності до використання або масштабів використання. Відомості про впровадження результатів досліджень необхідно подавати із зазначенням найменувань

організацій, в яких здійснено впровадження, форм реалізації та реквізитів відповідних документів.

Особистий внесок виконавця роботи. Обов'язково зазначається конкретний особистий внесок здобувача вищої освіти у отримання результатів; здобувач має також додати посилання на публікації у співавторстві, і визначити, що саме з опублікованої роботи, належить особисто йому.

Публікації – подаються відомості про характер публікації результатів кваліфікаційної роботи. Рекомендується наступна формула подання даного елемента вступу з урахуванням конкретних публікацій здобувача: «Результати дослідження опубліковано у ХХ наукових працях, з яких: Х – монографії; Х – статті у наукових фахових виданнях України; ХХ – публікації апробаційного характеру.»

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи (анонсується структура, зазначається її загальний обсяг) за наступною формулою:

Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, ХХХХХ розділів, висновків, списку використаних джерел (ХХХ найменування на ХХ сторінках), Х додатків (на ХХ сторінках), містить ХХ таблиць (на ХХ сторінках), ХХ рисунків (на ХХ сторінках). Основний текст роботи викладено на ХХХ сторінках. Загальний обсяг роботи становить ХХХ сторінку.[6]

У **вступі** необхідно відобразити таку інформацію. По-перше, довести актуальність дослідження. Важливою вимогою до кваліфікаційної роботи за спеціальністю «051 Економіка» є актуальність проблеми, що досліджується, тобто її теоретична та практична значущість. Вона має розглядатися у світлі сучасного стану соціальної сфери. Актуальність теми має бути обґрунтована. По-друге, необхідно визначити об'єкт та предмет дослідження, сформулювати цілі та задачі.

Як категорії наукового процесу об'єкт і предмет досліджень співвідносяться між собою як загальне та часткове. В *об'єкті дослідження* виокремлюється та його частина, що становить предмет дослідження, на який спрямовується головна увага здобувача. *Предмет дослідження* визначає тему кваліфікаційної роботи. Об'єкт і предмет, мета та завдання дослідження та тема роботи перебувають у нерозривному зв'язку між собою і зумовлюють зміст кваліфікаційної роботи.

Мета дослідження передбачає чітке розуміння того, для чого пишеться робота з обраної теми, яку проблему (об'єкт дослідження) робота має вирішити. Мета – це той результат, на досягнення якого спрямоване наукове дослідження. Мета дослідження повинна бути пов'язана із темою кваліфікаційної роботи. Ураховуючи мету та завдання, на які спрямовано написання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня, освітньо - кваліфікаційні вимоги, для формулювання мети можна вживати слова «вивчення...», «дослідження...», «аналіз...», «оцінка...».

Завдання дослідження – це те, що необхідно зробити в роботі задля вирішення проблеми. Також доцільно вказати на якому матеріалі відбувається дослідження, отже, що є його предметом. Мета роботи конкретизується в поставлених задачах, які є кроками, що наближують до її реалізації. Мета та завдання мають бути конкретними та зрозумілими. Для цього рекомендується використовувати такі форми дієслова та мовні звороти, як «вивчити»,

«розглянути», «встановити», «провести аналіз», «розробити модель», «виявити зв'язок», «оцінити рівень» тощо. Опис задач має становити певну послідовність і відображувати зміст підрозділів роботи.

По-третє, у вступі бажано подати оцінку літератури, що використовується. При цьому історіографія проблеми не має зводитися лише до перерахування авторів та робіт, а має показати, як розвивалися погляди на певну проблему, які головні підходи існують до її вирішення. Огляд літератури має охоплювати ті видання, які здобувач вивчив самостійно.

Четверте, відображення методів дослідження та вирішення сформульованої проблеми. Методи дослідження слугують інструментом у добуванні фактичного матеріалу та його обробки та є необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети. Їхній перелік необхідно робити не «взагалі», тобто відірвано від змісту роботи, а коротко та змістовно визначаючи, яке завдання вирішувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу переконатися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Основна частина передбачає безпосереднє викладення змісту теми кваліфікаційної роботи магістра, глибоке та всебічне висвітлення її основних положень. Вона може містити: огляд літератури за темою і узагальнення теоретичної інформації; узагальнення аналітичної інформації і викладення результатів власних досліджень; розроблення основних напрямків (пропозицій) щодо розв'язання певної проблеми розвитку громади або діяльності органу влади чи місцевого самоврядування. Кількість розділів роботи повинна бути не менше чотирьох (однак безпосередньо теми магістерської роботи стосуються три – теоретичний, аналітичний та рекомендаційний, четвертий розділ присвячено питанням охорони праці та техніки безпеки), їх зміст визначається завданнями. Кількість підрозділів у кожному розділі також не може бути меншою, ніж 2.

Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи магістра роботи є теоретичною основою пошуку шляхів розв'язання досліджуваної проблеми і використовується для аргументації, узагальнення та поглиблення основних положень теми, конкретизації подальших пропозицій.

При підготовці теоретичної частини роботи рекомендується звертати увагу на дискусійні питання, не обмежуючись при цьому лише простим переказом точок зору, що існують в літературі, обов'язково потрібно викладати власну авторську позицію щодо їх вирішення. Узагальнення теоретичної та аналітичної інформації передбачає, що при реферативному запозиченні думок з опублікованих праць необхідно робити посилання на використані джерела інформації.

Викладення аналітичної інформації (як результатів власноруч проведеного аналізу, тобто первинної, так і отриманої іншими аналітиками – тобто вторинної) повинен бути основою кваліфікаційної роботи, на його підставі формуються подальші висновки та пропозиції.

Розробка пропозицій повинна бути щільно пов'язаною з результатами аналізу і спрямованими на вирішення виявлених проблем.

У **висновках** необхідно підвести підсумки дослідження, яке проведене в роботі, акцентувати увагу на виявлених проблемах, пропозиціях, їх значущості для успішної реалізації питань і проблем. Оптимальний обсяг висновків – 2–3 сторінки. Кількість висновків має відповідати кількості завдань роботи плюс 1 (загальний), тобто висновки демонструють результат розв'язання кожного завдання і характеризують в цілому досягнення мети.

Список використаних джерел містить перелік літературних, нормативно-правових, статистичних джерел, що використовуються при підготовці кваліфікаційної роботи. Формуючи список використаної літератури, необхідно враховувати обмеження щодо його обсягу – не менше 35 найменувань.

Додатки складаються з громіздких таблиць допоміжного характеру, діаграм, схем, фінансової документації

Обсяг основного тексту магістерської роботи (без титульної сторінки, завдання, реферату, змісту, списку використаних джерел і додатків) має становити 60-80 сторінок.

Вирішення поставлених завдань здійснюються з використанням певних методів, таких як:

- загальнонаукові методи: аналогія, системний аналіз, формалізація;
- методи логічної абстракції: аналіз і синтез, індукція та дедукція;
- економіко-математичні методи: факторний, системно-структурного аналізу, методи моделювання тощо;
- методи статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації;
- методи експертної діагностики: ранжирування, порівняння, оцінювання матричний, спостереження, опитування та ін..

Бажано у вступі відобразити практичне значення отриманих результатів. Для цього подається стислий перелік тих положень роботи (висновків, рекомендацій, пропозицій), які можуть бути використані у практичній діяльності.

Структура основної частини кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня розглянута нижче.

Зміст проведеного здобувачем дослідження розкриває основна частина кваліфікаційної роботи, яка складається із двох розділів та висновків. У розділах основної частини кваліфікаційної роботи докладно викладається теоретична, аналітична й рекомендаційна частини й узагальнюються результати дослідження. Усі матеріали, що не є принципово важливими,

вносяться в додатки. Зміст розділів основної частини повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи й цілком її розкривати. Ці розділи повинні показати уміння здобувача логічно й аргументовано подавати матеріал, виклад і оформлення якого повинні відповідати вимогам, що висуваються до друкованих робіт. Оскільки тематика дипломних робіт різноманітна та зазвичай пов'язана з виробничо-економічною діяльністю того підприємства чи організації, у якій здобувач проходив виробничу (переддипломну) практику, то і зміст роботи має відповідати матеріалам, зібраним у цей період. Зміст графічного матеріалу визначається характером конкретної кваліфікаційної роботи. Рисунки, таблиці, схеми та графіки повинні слугувати ілюстраціями як до теоретичної, так і до аналітично - рекомендаційної частини. Загальна кількість аркушів залежно від теми визначається керівником роботи. Кожна з частин кваліфікаційної роботи має самостійне значення. Усі вони, однак, мають відповідати основному змісту теми й відображати напрями частин роботи.

Перший розділ – теоретичний, присвячується об'єкту дослідження. Виконує функцію методологічної основи для дослідження конкретної тематики. *Обсяг розділу – приблизно 25 сторінок.* У ньому формулюють проблематику дослідження, досліджуються всі точки зору, обґрунтовуються та розкриваються методи дослідження. У цьому розділі має бути показано теоретичні підходи до обраної проблеми, визначено методи, найбільш прийнятні для вирішення проблеми. Автор має продемонструвати свою обізнаність із методами аналізу та на підставі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найбільш придатних із них для обраного напряму дослідження. Відповідно до обраної теми роботи здобувач, працюючи над першим розділом роботи, самостійно вивчає літературні джерела (підручники, посібники, монографії, наукові статті, офіційні документи, відомчі матеріали), що дає змогу визначити теоретичні основи питань, які досліджуються. Варто також використовувати широкі можливості пошуку потрібної інформації за допомогою глобальної мережі Internet. Поглиблене вивчення матеріалів різних джерел інформації дає змогу виконавцю роботи усвідомити сучасний стан питань, що стосуються теми, визначити обсяг і особливості матеріалів, потрібних для виконання другого розділу роботи.

Загалом, перший розділ повинен послідовного вирішувати такі завдання:

- розкриття сутності досліджуваного явища та його особливостей серед інших подібних явищ, за потреби – аналіз історії розвитку явища, його нормативно-правової бази;
- аналіз наукових та практичних підходів (історичних та сучасних) до аналізу обраного об'єкту дослідження;
- аналіз існуючої термінології у сфері дослідження, створення понятійно-категоріального апарату, на який автор спиратиметься у подальшій роботі;
- виявлення тих методів та інструментів, які можуть бути використані під час дослідження предмета роботи, визначення та

обґрунтування інструментарію, що буде безпосередньо застосований у роботі.

Результати проведеного теоретичного дослідження бажано систематизувати у вигляді таблиць, рисунків, схем.

Другий розділ – аналітичний, присвячується предмету дослідження. У ньому характеризується сучасний стан предмета дослідження, його динаміка, вплив різноманітних чинників, проводиться аналіз існуючих проблем і дається їх оцінка. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній темою роботи.

За обсягом це найбільший розділ, у якому має бути приблизно *35–40 сторінок*.

У цьому розділі необхідно виокремити 2-3 підрозділи, що містять аналіз і оцінку конкретних соціальних сфер та середовища, статистичних та аналітичних матеріалів, які визначають рівень вирішення окремих аспектів досліджуваної проблеми. З цією метою необхідно використовувати дані державної й відомчої статистики, дані спеціальних економічних і соціологічних досліджень, особисті спостереження, узагальнення та прикладні напрацювання, зроблені під час проходження практики. Розділ повинен бути максимально насиченим ілюстраційним матеріалом (таблиці, графіки, діаграми, схеми, таблиці, алгоритми, моделі соціальних процесів і розрахункові моделі, які визначають сутність процесів, мають супроводжуватись відповідними поясненнями і, найголовніше, створювати об'єктивну базу для виявлення невикористаних резервів).

Загалом, другий розділ повинен вирішувати такі завдання:

- коротка характеристика та опис соціальних процесів,
- аналіз існуючого стану і окреслення проблемної ситуації;
- аналіз джерел проблеми; виявлення зацікавлених сторін та осіб, що впливають (можуть впливати) на ситуацію; аналіз найістотніших аспектів проблеми; виявлення можливих шляхів подальшого розвитку або вирішення проблеми.

Виконання кожного з перерахованих завдань повинно здійснюватись із використанням відповідних аналітичних методів (економіко-математичного аналізу та системного аналізу, опитувальних методів, контент-аналізу, SWOT-аналізу тощо). Особливу увагу під час підготовки кваліфікаційної роботи здобувач повинен приділити групуванню й обробці зібраного фактичного матеріалу, його аналізу та узагальненню.

Третій розділ присвячується результатам наукового пошуку здобувача, узгоджених із науковим керівником і консультантами, завданням цього розділу є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій на підставі вивчення, обробки та узагальнення аналітичних матеріалів, представлених у попередніх частинах, виявлення впливу позитивних і негативних соціальних чинників, систематизування виявлених проблем у соціальній сфері, представлення можливих шляхів їх вирішення, презентація очікуваних результатів від запровадження рекомендованих заходів.

Третій (проектно-рекомендаційний) розділ містити самостійні пропозиції та розрахунки випускника та його осмислення, власне бачення питання, що досліджується (результативність, ефективність, прогнозування, виявлення тенденцій, моделювання, класифікація тощо) та механізми реалізації запропонованих рішень. Обсяг розділу має бути не менше 15 сторінок.

Цей розділ, зазвичай, містить декілька взаємопов'язаних параграфів, які поступово дають конкретні економічно обґрунтовані пропозиції щодо поліпшення соціальних процесів управління та підвищення ефективності роботи підприємства. Запропоновані рекомендації, методи, моделі й конкретні заходи повинні не суперечити чинному законодавству й нормативним документам; бути науково обґрунтованими, урахувати перспективні напрямки розбудови соцсфери загалом.

В розрахунках для обґрунтування наданих пропозицій обов'язкове використання ПЕОМ та сучасних програмних продуктів, бажано моделювання соціальних процесів.

Четвертий розділ присвячується проблемам соціальної відповідальності та організації соціального захисту, охорони праці та забезпеченню безпеки життєдіяльності на рівні, що є предметом дослідження. У розділі мають бути проаналізовані соціальні умови об'єкту проектування. Крім того, у ньому повинні бути наведені рішення, що забезпечують удосконалення соціумов на об'єкті проектування. До розділу включають обґрунтування прийнятих проектних рішень, наводять економічну й соціальну ефективність заходів з охорони праці.

Висновки та пропозиції, що наводяться у окремому розділі роботи, є стислим викладенням підсумків проведеного дослідження. Саме тут коротко наводяться найважливіші теоретичні положення, які містять формулювання розв'язання проблеми, зокрема елементи практичної значущості; узагальнюються результати аналізу та діагностики об'єкта дослідження за визначеним напрямом дослідження; подаються пропозиції щодо удосконалення напрямів діяльності підприємства, які досліджувалися в роботі.

Висновки необхідно формулювати за кожним розділом та по роботі загалом. Вони повинні містити такі слова: визначено, встановлено, запропоновано, розроблено, обґрунтовано, проаналізовано тощо.

Проміжні висновки мають бути після кожного розділу кваліфікаційної роботи. **ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ** може бути в тому порядку, у якому вони використані в роботі та згадуються в тексті роботи **або** розміщення всіх використаних джерел інформації може бути у *такій послідовності*:

- закони України (у хронологічній послідовності);
- укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);

- монографії, брошури, підручники; статті з журналів; інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (за абеткою);
- іншомовні джерела мовою оригіналу (за абеткою);
- адреси Web-сторінок.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ має становити не менше 40 найменувань, у т.ч. посилання на інтернет-ресурси.

За виключенням класичних наукових праць до переліку літературних джерел недоцільно вносити праці, *термін видання яких перевищує п'ять років*. Посилання на них у тексті роботи мають наводитись у вигляді порядкового номера за списком у квадратних дужках, наприклад [25, с. 43].

Оформлення переліку посилань має відповідати вимогам **ДСТУ 8302:2015** Інформація та документація. Бібліографічні посилання.

Додатки розміщують у кінці кваліфікаційної роботи, вони містять матеріали, необхідні для повноти освітлення теми кваліфікаційної роботи: початкові дані для аналізу від підприємства (Баланс, Форма №2 та інші форми документів); скани наукових праць (статті, тези доповіді на конференції) здобувача (**1 стаття у фаховому журналі – обов'язково!**), демонстраційний матеріал (слайди), додаткові ілюстрації або таблиці; розрахунки; проміжні математичні докази та формули; інструкції, методики, опис комп'ютерних програм; довідки о проходженні експертизи на анти плагіат тощо.

Кожен документ, який включається у додатки, має свій порядковий номер і посилання на нього у тексті.

У додатках обов'язково розміщується наочний матеріал, який підготовлено здобувачом до захисту кваліфікаційної роботи. Кількість листів наочного матеріалу, їхні назви та зміст мають співпадати із переліком графічного матеріалу, який відзначено в аркуші завдання на виконання роботи. Усі поставлені в дипломній роботі задачі повинні бути вирішені й супроводжені стислими висновками після кожного розділу.

Кваліфікаційна робота повинна бути написана логічно, послідовно й грамотно. Дипломну роботу подають у вигляді спеціально підготовленого переплетеного рукопису в твердій обкладинці та в електронному вигляді у двох форматах (у форматі WORD та PDF).

Окремо (окремими документами!) надаються: пояснювальна записка з щоденником виконання кваліфікаційної роботи, автореферат, зовнішня рецензія на роботу, бланк подання кваліфікаційної роботи до захисту, презентація - демонстраційних матеріал (5 екз.), обхідний лист від деканату, лист о проходженні перевірки на анти плагіат, а також електронні версії цих документів .

Основні вимоги оформлення кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня: мова роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, виклад без орфографічних та синтаксичних помилок, послідовність – логічна; пряме переписування в роботі матеріалів із літературних джерел неприпустиме; представлення в роботі сканованих

матеріалів (окрім надрукованих матеріалів автора, різних довідок у додатках) неприпустиме.

Робота має бути надрукована на одному боці аркушів стандартного білого паперу формату (A4 210 x 297 мм) і мати обсяг 100–120 сторінок тексту. Текст форматується гарнітурою Times New Roman, 14 кегль, 1,5 інтервалом за умови рівномірного заповнення сторінок і розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів берегів: лівий – 30 мм, правий – 20 мм, верхній – 20 мм, нижній – 20 мм.

Під час нанесення тексту на папір необхідно зберігати однакову щільність, контрастність та чіткість зображень по всій роботі. Символи тексту, лінії рисунків та інші знаки повинні бути чіткими та однаково чорними по всій роботі. Окремі слова, формули, знаки, які вписуються у печатний текст від руки, повинні бути чорного кольору; щільність тексту, що вписується, повинна бути максимально наближеною до щільності основного зображення.

Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням білим кольором та нанесенням на це саме місце або між рядками від руки. Виправлення повинні бути чорного кольору.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», назви розділів, «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично тексту. Перенесення слів у заголовку не допускається. Також дані елементи (за винятком назв розділів, пунктів) не нумеруються в процесі нумерації розділів та підрозділів.

Номер розділу ставлять по центру сторінки, після номера крапку не ставлять, поряд друкують заголовок розділу. Слово «Розділ» не вказують.

Заголовки підрозділів, пунктів та підпунктів роботи слід починати з абзацного відступу та печатати маленькими літерами, окрім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку наводять заголовок підрозділу.

Абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи та дорівнювати п'яти знакам (у разі машинописного виконання тексту) або 1,25 см у разі комп'ютерного.

Відстань між заголовком та наступним текстом повинна бути: при машинописному способі – не менше трьох інтервалів; при комп'ютерному способі – подвійний міжрядковий інтервал. Не допускається розміщувати найменування розділу, підрозділу, а також пункту та підпункту в нижній частині сторінки, якщо після нього розміщений тільки один рядок тексту.

Кожний розділ роботи потрібно починати з нової сторінки.

Сторінки роботи нумерують арабськими цифрами без знака №, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту роботи. Номер

сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці, починаючи зі сторінки «ВСТУП».

Титульний аркуш включають у загальну нумерацію сторінок роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не проставляють. Завдання кафедри включають у загальну нумерацію, але номер не проставляють. Реферат розміщують на одній сторінці (українською мовою), включають у загальну нумерацію, але номер не ставлять. Зміст включають у загальну нумерацію, але номер сторінки не ставлять.

Ілюстрації та таблиці, розташовані на окремих сторінках, включають у загальну нумерацію сторінок роботи.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу та порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка, наприклад : «1.1 Поняття соціальної діяльності».

Ілюстрації (креслення, малюнки, графіки, схеми, діаграми, фотознімки) варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті. Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно, представляючи їх у роботі, дотримуватися вимог чинного законодавства щодо авторських прав.

Ілюстрація позначається словом «Рисунок», яке з назвою ілюстрації розміщують після даних, що пояснюють ілюстрацію, наприклад:

Рисунок 3.1 – Процес формування системи управління *****
[7] або розроблено автором

Ілюстрацію, текст під рисунком і назву ілюстрації розміщують у центрі сторінки. Ілюстрації варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, що наведені в додатках.

Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки, при цьому назва ілюстрації розташовується на першій сторінці, дані, що пояснюють – на кожній сторінці.

Цифровий матеріал, зазвичай, оформлюють у вигляді таблиць. Горизонтальні й вертикальні лінії, які розмежовують рядки таблиці, а також лінії, що обмежують таблицю зліва, справа та знизу, можна не проводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею.

Таблицю варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. На всі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

Таблиці варто нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що приводять у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номеру таблиці, розділених крапкою, наприклад: таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу. Після номера таблиці крапка не ставиться. Назва таблиці пишеться маленькими літерами, крім першої букви.

Таблиця 2.16 – Структура та динаміка *****

Показник	2017	2018	2019	2020

Джерело: розраховано за даними Мінсоцполітики [11]

Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, таблицю ділять на частини, розташовуючи одну частину під іншою, поруч або переносючи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому на кожній частині таблиці повторюють її головку та боковик.

Під час розподіл у таблиці на частини допускається її головку або боковики замінити відповідно номерами граф або рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами графи і/або рядки першої частини таблиці. Слово «Таблиця_» указують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження табл. 1.1» з указівкою номера таблиці. Заголовки граф таблиці друкують, починаючи з великих букв, а підзаголовки – із рядкових, якщо вони становлять одну пропозицію із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої букви. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки й підзаголовки граф указують в однині.

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути не менш одного вільного рядка.

Формули та рівняння в роботі (за винятком формул і рівнянь, наведених у додатку) варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули або рівняння складається з номеру розділу і порядкового номеру формули або рівняння, розділених крапкою, наприклад: формула (1.3) – третя формула першого розділу. Номер формули або рівняння вказують на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу або рівняння, варто приводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони представлені у формулі або рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта варто давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Формули або рівняння повинні приводитися в тексті тільки один раз. У подальшому на них необхідно давати посилання. Наприклад, «За рівнянням (1.2)».

Посилання в тексті роботи на використані джерела варто вказувати порядковим номером за переліком джерел, виділяючи двома квадратними дужками, наприклад: «... у роботах [1–7] ...».

Допускається приводити посилання на джерела у виносках, при цьому оформлення посилання повинне відповідати її бібліографічному опису за переліком посилань з указівкою номера.

При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки вказують їх номери.

При посиланнях варто писати: «... у розділі 2 ...», «... див. 2.1...», «... по 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.1...», «... на рис. 1.3...», або «... на рис. 1.3...», «... у табл. 3.2...», «... (див. табл. 3.2) ...», «... за формулою (3.1)», «... у рівняннях (1.23) – (1.25) ...», «... у додатку Б...».

Додатки оформлюються як продовження роботи на її наступних сторінках або у вигляді окремої частини в порядку появи посилань на додатки у тексті роботи.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток потрібно починати з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої букви симетрично тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковане слово «Додаток_» і буква, що позначає додаток. Наприклад, Додаток А, Додаток Б тощо. Не слід використовувати букви: Г, Є, Й, І, Ї, О, Ч, Ь.

Додатки повинні мати спільну з іншими частинами роботи наскрізну нумерацію сторінок.

Переліки, примітки, виноски в тексті додатка оформляють і нумерують відповідно до вимог дійсного документа. Ілюстрації, таблиці, формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Рисунок Д1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Список літературних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог міжнародних і державного стандартів з обов'язковим наведенням назв праць.

Список використаних джерел формується здобувачем за його вибором (опціонально - в кінці кожного розділу основної частини кваліфікаційної роботи) одним із таких способів:

у порядку появи посилань у тексті;

в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків; у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис списку використаних джерел у роботі може оформлятися здобувачем за його вибором з урахуванням Національного стандарту України **ДСТУ 8302:2015** «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або одним зі стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій.

Отже, пропонується використовувати Національний стандарт України «Інформація та документація. Бібліографічна посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302: 2015» (<http://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/%D0%9E%D1%84%D0%BE>

[%D1%80%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB.pdf](http://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/%D0%9E%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB.pdf)), який набув чинності 01.07.2016 (Він установлює види бібліографічних посилань, що є частиною довідкового апарата документа та наводяться у формі бібліографічного запису, а також визначає правила та особливості складання і розміщення відповідних записів. Поширюється дія стандарту на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації.).

Варто зауважити, що відповідно до п. 5.4.5 вказаного стандарту ДСТУ 8302:2015: "Позатекстове бібліографічне посилання пов'язують із фрагментом тексту документа, до якого воно належить, за допомогою знаків виноски, які або виносять на верхню лінію шрифту після відповідного тексту та перед позатекстовим посиланням, або складають в одну лінію зі шрифтом основного тексту (у квадратних дужках у тексті та без дужок перед позатекстовим посиланням)".

Важливою новацією є пункт 4.9.1: "У бібліографічних посиланнях на складник документа у формі аналітичного бібліографічного опису розділовий знак "дві навскісні риски" ("/") можна замінювати крапкою, а відомості про документ (його назву), в якому розміщено складник, виділяти шрифтом (наприклад, курсивом)".

Об'єктами посилання можуть бути всі види опублікованих чи неопублікованих документів або їхні складники на будь-яких носіях інформації (п. 4.2).

Відповідно до п. 7.4 вказаного стандарту, "Бібліографічне посилання складають як на електронні ресурси загалом (електронні документи, бази даних, портали чи сайти, веб-сторінки, форуми тощо), так і на їхні складники (розділи та частини електронних документів, порталів чи сайтів; публікації в електронних серіальних документах, повідомлення на форумах тощо) згідно з загальними правилами..."

При цьому п. 7.4.4.3.3: "Довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак "навскісна риска" ("/"). Так само, як і для друкованих джерел, опис частини електронного ресурсу у підрядковому бібліографічному посиланні (посторінкових примітках) можна скоротити, за умови, що в тексті наведено бібліографічні відомості, які дають змогу ідентифікувати документ (його назву і прізвища авторів, рік випуску) (п. 5.3.6): у тексті: "У статті Я.С. Яцківа, А.І. Радченко "Про ефективність видання наукових журналів в Україні" у посиланні: URL: <http://www.visnyk-nanu.org.ua/uk/node/967> (Last accessed: 27.11.2016).

Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі «Загальні вимоги та правила». *Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Зокрема: а) однотомні книги див. у додатках.*

2.4. Рецензування робіт та оформлення відгуку керівника

Рецензенти призначаються завідувачем випускової кафедри з-поміж викладачів кафедри (інших кафедр економічного спрямування ДДМА).

У рецензії наголошується актуальність теми, міститься короткий, але глибокий розбір змісту магістерської роботи з обов'язковими конкретними критичними зауваженнями. У пункті рецензії «Використання останніх досліджень» рецензент з'ясовує знання випускником проблемних питань з теми, або наводиться точка зору економістів і власна думка автора щодо поставленої проблеми.

У рецензії мають бути відображені такі моменти:

- а) відповідність кваліфікаційної роботи, що рецензується, завданню на дипломну роботу та встановленим вимогам;
- б) актуальність теми кваліфікаційної роботи;
- в) оцінка відповідності завдання розділам і обсягу роботи; г) оцінка змісту всіх матеріалів кваліфікаційної роботи;
- д) обґрунтованість прийнятих у дипломній роботі проектних рішень; е) повнота огляду економічної літератури за темою роботи та вміння її використовувати;
- ж) практичний рівень і якість розрахунків;
- з) можливість впровадження у виробництво результатів кваліфікаційної роботи загалом або частково;
- и) оцінка стилю викладу пояснювальної записки і відповідність оформлення вимогам стандартів;
- к) позитивні сторони й недоліки виконаної роботи.

У висновках рецензент вказує, чи відповідає дипломна робота магістра, що рецензується, вимогам із певної спеціальності й оцінює якість роботи за чотирибальною системою (за бажанням додатково у 100-бальному вимірі).

Отже, рецензія має мати оцінку роботи за прийнятою шкалою оцінки знань. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від захисту. Здобувач знайомиться зі змістом рецензії і готує мотивовані відповіді на зауваження під час захисту роботи.

Відгук керівника складають в одному примірнику й додають до кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня .

У відгуку має бути характеристика роботи здобувача загалом над дипломною роботою та міститися такі положення:

- а) новизна розробки, практичність і рівень її складності; б) вміння здобувача працювати з економічною літературою;

в) самостійність роботи здобувача, виявлена ним ініціатива, уміння користуватися сучасними методами й засобами дослідження, комп'ютерною технікою;

г) глибина та комплексність аналізу проблеми, що досліджується; д) прогресивність і ефективність запропонованих рішень;

е) ставлення здобувача до роботи над дипломною роботою, уміння працювати систематично;

ж) недоліки.

У кінці відгуку керівник робить висновок про підготовленість здобувача до самостійної діяльності як економіста і можливості подачі магістерської кваліфікаційної роботи до захисту в АК і присвоєння здобувачу кваліфікації магістра з економіки за ОПП «Економіка та управління підприємством».

2.5. Порядок допуску до захисту роботи магістра

Магістерська робота за спеціальністю «051 Економіка» має пройти апробацію обов'язково у вигляді наукової статті за темою роботи.

Кожен здобувач зобов'язаний надати готову дипломну роботу магістра на підпис науковому керівнику, а після цього зі всіма супровідними матеріалами – на випускову кафедру економіки підприємства (надалі – ЕП) не пізніше, ніж за сім днів до дня захисту. Завідувач кафедри ЕП на підставі представлених матеріалів вирішує питання щодо допуску випускника до захисту. У разі негативного рішення це питання розглядається на засіданні кафедри за участю керівника роботи. Витяг із протоколу засідання кафедри додається до проекту наказу про відрахування випускника.

Згідно з Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти кожна дипломна робота має пройти перевірку на наявність/відсутність плагіату (через антиплагіатну Інтернет-систему для пошуку запозичень у дипломних роботах з інших джерел). Допускаються до захисту виключно дипломні роботи, що успішно пройшли перевірку, та в яких зазначено: «Робота виконана самостійно та не містить плагіату.»

Перевірка кваліфікаційних робіт студентів на наявність запозичень з інших документів здійснюється в ДДМА із використанням Антиплагіатної інтернет-системи Strikeplagiarism.com (власність компанії Plagiat.pl).

Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату у кваліфікаційній роботі здобувачів передбачають наступні ключові положення.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства, а саме:

– відтворення в тексті кваліфікаційної роботи здобувачів (повний текст наукової роботи, з коментарями, примітками, бібліографією, переліком джерел та всіма додатками до основного тексту) без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

– відтворення в тексті кваліфікаційної роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

– відтворення в тексті кваліфікаційної роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата.

– відтворення в тексті кваліфікаційної роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація.

Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату в тексті кваліфікаційної роботи (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо):

– будь-який текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі з іншого джерела, обов'язково має супроводжуватися посиланням на це джерело у списку використаних джерел; винятки допускаються лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства та/чи є загальноживаними;

– якщо перефразування чи довільний переказ в тексті кваліфікаційної роботи тексту іншого автора (інших авторів) займає більше одного абзацу, посилання (бібліографічне та/або текстуальне) на відповідний текст та/або його автора (авторів) має міститися щонайменше один раз у кожному абзаці роботи, крім абзаців, що повністю складаються з формул, а також нумерованих та маркованих списків (в останньому разі допускається подати одне посилання наприкінці списку);

– якщо цитата з певного джерела наводиться за першоджерелом, в тексті кваліфікаційної роботи має бути наведено посилання на першоджерело; якщо цитата наводиться не за першоджерелом, в тексті кваліфікаційної роботи має бути наведено посилання на безпосереднє джерело цитування («цитуються за XXXXXX») і посилання на відповідний пункт списку використаних джерел;

– будь-яка наведена в тексті кваліфікаційної роботи аналітична, статистична, науково-технічна інформація має супроводжуватися чітким вказуванням на джерело, з якого взята ця інформація із посиланням на відповідний пункт списку використаних джерел; винятки припускаються лише для загальновідомої інформації, визнаної всією спільнотою фахівців відповідного профілю; у разі використання у дипломній роботі тексту нормативно-правового акту достатньо зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції, а також посилання на відповідний пункт списку використаних джерел.

Для підтвердження здобувачем власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору варто наводити цитати. Науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується папками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку – у цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора;

в) пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці); якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

г) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

д) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, здобувачу слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

ж) якщо необхідно виявити ставлення здобувача до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

з) коли здобувач, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора кваліфікаційної роботи, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: (*курсив наш.* – М.Х.), (*підкреслено мною.* – М.Х.), (*розбивка моя.* – М.Х.).[1]

Звертаємо увагу на обов'язкову ідентичність (однаковість, відповідність) друкованих і електронних версій (варіантів) кваліфікаційної роботи.

2.6. Вимоги щодо академічної доброчесності

Виконання кваліфікаційної роботи за спеціальністю «051 Економіка» має здійснюватися з урахуванням вимог щодо академічної доброчесності та згідно Положення «Про запобігання та виявлення академічного плагіату у навчальній та науководослідній роботі учасників освітнього процесу у ДДМА» (<http://www.dgma.donetsk.ua/docs/acts/Антиплагиат%20ДДМА.pdf>).

Перевірку на можливу наявність у тексті кваліфікаційних робіт чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на авторів на кафедрі здійснює відповідальний за перевірку Системний Оператор.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Головним проявом академічної недоброчесності вважається **академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства, а саме:

а) відтворення в тексті роботи (повний текст роботи, з коментарями, примітками, бібліографією, переліком джерел та всіма додатками до основного тексту) без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

б) відтворення в тексті роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

в) відтворення в тексті роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата.

г) відтворення в тексті роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація.

д) перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;

е) подання як власних робіт, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату в кваліфікаційній роботі:

а) робота має виконуватися самостійно, без видання за результат такої самостійної діяльності чужих робіт і результатів;

б) будь-який текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі з іншого джерела, обов'язково має супроводжуватися посиланням на це джерело (у формі підрядкового посилання, наприклад як це зроблено щодо Закону «Про освіту» на попередній сторінці); винятки допускаються лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства та/чи є загальноживаними;

в) якщо перефразування чи довільний переказ в тексті роботи тексту іншого автора (інших авторів) займає більше одного абзацу, посилання

(бібліографічне та/або текстуальне) на відповідний текст та/або його автора (авторів) має міститися щонайменше один раз у кожному абзаці роботи, крім абзаців, що повністю складаються з формул, а також нумерованих та маркованих списків (в останньому разі допускається подати одне посилання наприкінці списку);

г) якщо цитата з певного джерела наводиться за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на першоджерело; якщо цитата наводиться не за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на безпосереднє джерело цитування («цитуються за ХХХХХХХ») і посилання на відповідний пункт списку використаних джерел;

д) будь-яка наведена в тексті наукової роботи науково-технічна інформація має супроводжуватися чітким вказуванням на джерело, з якого взята ця інформація із посиланням на відповідний пункт списку використаних джерел; винятки припускаються лише для загальновідомої інформації, визнаної всією спільнотою фахівців відповідного профілю; у разі використання у роботі тексту нормативно-правового акту достатньо зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції, а також посилання на відповідний пункт списку використаних джерел.

е) для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати; науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

- текст цитати починається і закінчується папками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку – у цих випадках використовується вираз «так званий»;

- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора;

- пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці); якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- якщо необхідно виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;

- коли автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора дисертації, а весь текст застереження вміщується у круглі дужки. Варіантами таких застережень є: *(курсив наш. – М.Х.)*, *(підкреслено мною. – М.Х.)*, *(розбивка моя. – М.Х.)*.

До числа інших порушень академічної доброчесності, класифікованих законодавством України, що можуть трапитися при виконанні та захисті кваліфікаційної роботи, належать:

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в курсовій роботі;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються змісту кваліфікаційної роботи;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

В разі, якщо здобувач стикається із двома останніми формами порушень академічної доброчесності, він має повідомити про це завідувача кафедри, який, в свою чергу, повинний негайно після повідомлення забезпечити вжиття заходів попередження або виправлення таких порушень.

Перевірка магістерських робіт здійснюється відповідно до прийнятої в ДДМА системи перевірки кваліфікаційних робіт згідно Положення «Про запобігання та виявлення академічного плагіату у навчальній та науководослідній роботі учасників освітнього процесу у ДДМА» (<http://www.dgma.donetsk.ua/docs/acts /Антиплагиат%20ДДМА.pdf>) та згідно прийнятого в академії «Порядку перевірки на кваліфікаційних робіт на наявність запозичень з інших документів».

Згідно прийнятого в академії «Порядку перевірки на кваліфікаційних робіт на наявність запозичень з інших документів» **порядок проведення збору та перевірки магістерських робіт на наявність запозичень з інших документів (плагіату):**

1. Магістерські роботи мають подаватися на перевірку в електронному варіанті (CD, DVD диски або флеш-диски). На носії повинен бути лише один файл з магістерською роботою у форматі Документ WORD (*.doc, *.docx). При недостатньому рівні унікальності магістерська робота потребує доопрацювання та повторної перевірки. Якщо запозичення не будуть вилучені після повторного проходження перевірки на плагіат, робота не допускається до захисту і захист переноситься на інший термін.[6]

Здобувач, який отримує ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістра або бакалавра, не пізніше ніж за п'ять днів до дати проведення попереднього захисту повинен подати на випускову кафедру текст

кваліфікаційної роботи у друкованому вигляді та її електронний варіант у форматі *.doc, *.docx, та подати заяву на ім'я ректора за формою, наведеною в Додатку 1.

2. Перед початком перевірки кваліфікаційної роботи на можливу наявність у тексті роботи чужих опублікованих результатів без належного посилання на авторів Системний Оператор здійснює контроль ідентичності її друкованої та електронної версій, для чого:

2.2.1. розміщує надану для аналізу електронну версію роботи на сайті антиплагіатної інтернет-системи Strikeplagiarism.com,

2.2.2. отримує від системи визначені випадковим чином номери трьох сторінок роботи, які мають бути перевірені,

2.2.3. виконує порівняння отриманих сторінок електронної та друкованої версії роботи за етапами:

- порівняння першого рядка першого абзацу,
- порівняння першого рядка другого абзацу,
- порівняння останнього рядка сторінки.

2.3. У разі невідповідності між друкованою та електронною версіями роботи здобувач у дається **один** робочий день на її виправлення і подачу на кафедру оновлених версій (за рішенням завідувача кафедри цей термін може бути збільшений до двох робочих днів).

2.4. Якщо здобувач із поважної причини не встиг надати оновлений варіант роботи до кінця цього терміну, що підтверджується відповідними документами, то завідувач кафедри може встановити іншу дату перевірки роботи та попереднього захисту дипломної роботи (проекту), а ректор Академії, за поданням декана факультету – встановити іншу дату захисту кваліфікаційної роботи (але в межах строку повноважень діючої Екзаменаційної комісії). Якщо здобувач не встиг надати оновлений варіант роботи до кінця цього терміну без поважних причин, то його робота до захисту не допускається, що фіксується в протоколі засідання кафедри. Здобувач, кваліфікаційна робота якого не була допущена до захисту, відраховується з Академії як такий, що не виконав навчальний план.

2.5. У разі відповідності друкованої та електронної версій роботи Системний оператор проводить перевірку її електронної версії на можливу наявність у тексті кваліфікаційних робіт чужих опублікованих результатів (текстів) без належного посилання на авторів. За результатами перевірки роботи Антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism.com Системний Оператор отримує Звіт подібності, що містить інформацію, яка вказує на ймовірність неправомірних запозичень з інших джерел та інші характеристики, а саме:

2.5.1. Коефіцієнт Подібності 1.

Коефіцієнт Подібності № 1 – це значення (у відсотках), що визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які складаються з фрагментів тексту, що містять щонайменше п'ять слів (довідково: у більшості мов загальновикористаними є фрази з п'яти і більше слів; перевищення встановленого значення Коефіцієнту Подібності № 1 не є

ознакою наявності неправомірних запозичень, але вказує на необхідність додаткової перевірки тексту кваліфікаційної роботи).

2.5.2. Коефіцієнт Подібності 2. Коефіцієнт Подібності № 2 – це значення (у відсотках), що визначає рівень запозичень, знайдених у певних джерелах (базах даних та Інтернеті), які складаються з фрагментів тексту, що містять щонайменше 25 слів. Інша довжина фрагменту, відмінна від 25 слів, може індивідуально визначатися вченою радою факультету (навчально-наукового-інституту) на основі керівних принципів, прийнятих університетом, та рекомендацій, представників компанії StrikePlagiarism.com. *(довідково: перевищення встановленого значення Коефіцієнту Подібності № 2 не є ознакою наявності неправомірних запозичень, але вказує на необхідність додаткової перевірки тексту кваліфікаційної роботи).*

2.5.3. Сигнал „Тривога!“. Сигнал „Тривога!“ з являється, якщо є вірогідність прихованого запозичення. Сигнал „Тривога!“ – це повідомлення, що вказує на наявність у тексті знаків одного алфавіту, замінені схожими знаками іншого алфавіту. Сигнал „Тривога!“ привертає увагу Системного Оператора до можливої необґрунтованості використання зазначених символів, тобто на можливу спробу фальсифікувати результат перевірки з метою збільшення показників оригінальності роботи.

2.6. При перевищенні допустимих значень Коефіцієнтів Подібності, а також при сигналі „Тривога!“ кваліфікаційна робота підлягають перевірці фахівцем із тематики кваліфікаційної роботи.

2.7. Вчені ради факультетів не пізніше ніж за один місяць до попередніх захистів кваліфікаційних робіт на випускових кафедрах факультету затверджують показники оригінальності (за коефіцієнтом подібності № 1) для кожної спеціальності.

2.8. Рекомендовані показники оригінальності за Коефіцієнтом Подібності № 1 становлять:

- не більше 20% – оригінальна робота (позитивний висновок),
- від 21% до 50% – задовільна оригінальність,
- більше 50% – умовно оригінальна робота.

2.9. Якщо в Звіті Подібності коефіцієнт подібності № 2 перевищує 5% або наявний сигнал «Тривога!», то робота вважається умовно оригінальною (при будь-якому значенні Коефіцієнту № 1) і підлягає перевірці згідно з цим Порядком.

2.10. На підставі Звіту Подібності Системний Оператор готує Протокол контролю оригінальності кваліфікаційної роботи (Додаток 2).

2.11. При отриманні позитивного висновку про відсутність неправомірних запозичень у роботі (робота визнана оригінальною), Протокол надається завідувачу кафедри для проведення попереднього захисту кваліфікаційної роботи.

2.12. Якщо за результатами перевірки кваліфікаційної роботи робота оцінюється як задовільно оригінальна або умовно оригінальна, Системний Оператор протягом двох наступних робочих днів готує повний Звіт Подібності, який направляється науковому керівнику та завідувачу кафедри.

2.13. Якщо робота класифікована як задовільно оригінальна, то в її тексті перевіряється наявність та правильне оформлення цитувань та посилань на першоджерела.

2.14. Висновок щодо можливості попереднього захисту задовільно оригінальної роботи приймають завідувач кафедри разом із науковим керівником роботи протягом трьох робочих днів із моменту отримання Звіту Подібності (Додаток 3). Висновок оформлюється у двох екземплярах. Один екземпляр Висновку видається здобувачу, другий залишається в документах кафедри.

2.15. Якщо прийнято рішення про неможливість допустити задовільно оригінальну кваліфікаційну роботу до попереднього захисту, здобувач має право протягом трьох робочих днів подати на кафедру доопрацьований текст кваліфікаційної роботи. Після належного оформлення проводиться попередній захист роботи.

2.16. Якщо робота визнана умовно оригінальною, то члени кафедри разом із науковим керівником роботи мають проаналізувати:

- наявність у кваліфікаційній роботі великих фрагментів тексту, що ідентифіковані системою як подібні,
- наявність детальної подібності кваліфікаційної роботи та джерела (джерел), розташованого в мережі Інтернет та/або базах даних,
- можливість кваліфікувати особливості викладу тексту роботи як механічне переписування вже існуючого документа.

2.17. Висновок кафедри щодо можливості захисту умовно оригінальної роботи має бути зроблений протягом двох робочих днів із моменту отримання Звіту Подібності. Висновок кафедри оформлюється у двох екземплярах відповідно до форми, наведеної у Додатку 3. Один екземпляр Висновку видається здобувачу, другий залишається у документах кафедри.

2.18. Якщо прийнято рішення про неможливість допустити умовно оригінальну кваліфікаційну роботу до попереднього захисту, здобувачу дається п'ять робочих днів на корегування тексту кваліфікаційної роботи. Після отримання Системним Оператором оновленого варіанту роботи проводиться повторна перевірка відповідно до цього Порядку. Якщо за результатами повторної перевірки робота оцінюється як умовно оригінальна або неоригінальна, то ця робота не допускається до захисту в Екзаменаційній комісії та не завантажується до бази даних системи. Висновок кафедри про це повинен бути наданий здобувачу протягом двох робочих днів. Декану факультету подається витяг із протоколу засідання кафедри про недопуск кваліфікаційної роботи до захисту. Здобувач вищої освіти підлягає відраховуванню з Академії як такий, що не виконав навчальний план.

2.19. Після проведення попереднього захисту кваліфікаційної роботи електронні версії всіх кваліфікаційних робіт, допущених до захисту, надаються Адміністратору антиплагіатної системи. Системні Оператори протягом двох днів після допуску робіт до захисту проводять їх завантаження до бази даних системи Strikeplagiarism.com.

2.20. За дорученням ректора, першого проєктора або начальника Управління якості освіти Адміністратор антиплагіатної системи вибірково перевіряє надані роботи на наявність запозичень та звіряє Звіти Подібності, що були отримані ним особисто зі Звітами, отриманими Системними Операторами кафедр. Якщо при цьому виникне необхідність перевірити відповідність між друкованою та електронною версіями окремих робіт, то за поданням Навчального з якості освіти Екзаменаційні комісії надають таку можливість Адміністратору антиплагіатної системи.

2.21. Перша перевірка кваліфікаційних робіт здобувачів на наявність запозичень з інших документів із використанням Антиплагіатної інтернет-системи Strikeplagiarism.com (власність компанії Plagiat.pl) для учасників освітнього процесу є безкоштовною.

3 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ

3.1. Порядок захисту кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

За два тижні до початку роботи атестаційної комісії (надалі - АК) за спеціальністю 051 - «Економіка» кафедри ЕП ДДМА оголошується її склад і графік роботи.

Закінчена кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня (пояснювальна записка та наочні матеріали) за спеціальністю 051 - «Економіка», підписана дипломником, консультантом і керівником, подаються завідуючому кафедрою разом із відгуком керівника та поданням і усіма документами у встановлений календарним планом термін, але не пізніше ніж за три дні до захисту.

Призначається обов'язкова процедура огляду кваліфікаційної роботи здобувачів - магістрів, яка передбачає перевірку наявної роботи щодо вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт здобувачів-магістрів, а саме: структура роботи, її оформлення, наявність обов'язкових елементів. Огляд має відбутися не пізніше ніж за два тижні до захисту.

За зміст роботи відповідає здобувач, який виконував роботу та науковий керівник, який складає відповідне подання щодо рекомендації кваліфікаційної роботи до захисту в АК .

Після перегляду та схвалення кваліфікаційної роботи магістрів завідуючим кафедрою, приймається рішення про допуск здобувача до захисту, про що робиться відповідний запис на листі завдання до кваліфікаційної роботи.

Якщо ж завідуючим кафедрою ухвалено рішення про необхідність доопрацювання, дипломна робота повертається здобувачу та після внесення відповідних змін і доповнень знов подається на кафедру для остаточного розгляду.

Вносити які-небудь виправлення та зміни в пояснювальну записку і плакати після їх затвердження на кафедрі не дозволяється.

Після схвалення кваліфікаційної роботи завідуючим кафедрою вона передається для рецензування. Після рецензування кваліфікаційної роботи завідуючий кафедрою направляє дипломну роботу з рецензією і відгуком керівника на АК .

Здобувачу-дипломнику рекомендується скласти розширені тези доповіді перед АК і погодити їх з керівником роботи.

Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи має проходити ґрунтовно та серйозно. Важливо не тільки написати високоякісну роботу, але й вміти кваліфіковано її захистити. Висока оцінка керівника та рецензента

може бути знижена через поганий захист. Для успішного захисту необхідно добре підготувати доповідь, у якій сказати про те, що зроблено особисто, чим дипломник керувався під час дослідження теми, що є предметом вивчення, які методи використані під час вивчення розглянутої проблеми, які результати досягнуті в ході дослідження і які головні висновки, що випливають із дослідження.

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії за участю не менше половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії. Також на цьому засіданні можуть бути присутні всі бажаючі, задавати запитання й обговорювати роботу.

Завдання АК є визначення рівня теоретичної підготовки здобувача, його підготовленості до професійної діяльності й ухвалення рішення про можливість видачі здобувачу-випускнику відповідної кваліфікації.

Процедура захисту встановлена така.

Представник АК оголошує тему роботи, що захищається, і прізвище дипломника та надає йому слово для доповіді. Після доповіді та відповідей на запитання секретар АК зачитує відгук керівника роботи та рецензію на роботу; дипломник відповідає на зауваження рецензента.

Здобувач готує до захисту демонстраційно-ілюстративний і презентаційний матеріал у вигляді слайдів на проекторі з таблицями, схемами, графіками, рисунками та у вигляді роздавального матеріалу на 6-20 сторінках (і більше) кількістю відповідно складу комісії (не менш 5 екз.).

До складу демонстраційного (роздавального) матеріалу повинні входити основні таблиці, рисунки, що розкривають зміст та актуальність теми кваліфікаційної роботи. Обов'язково наводяться загальні відомості про об'єкт дослідження (економічний паспорт). Кількість та назви листів презентаційного матеріалу відповідає переліку графічного матеріалу, що представлено в листі завдання до кваліфікаційної роботи.

У своїй доповіді тривалістю 7–10 хвилин дипломник має стисло сформулювати мету та завдання роботи, зупинитися на обґрунтуванні запропонованих рішень, викласти основні результати, отримані під час розробки теми. Доповідь має бути супроводжена *розробленою презентацією та надрукованими плакатами наочного демонстраційного матеріалу*.

Схеми, таблиці, креслення необхідно розташовувати на *плакатах наочного демонстраційного матеріалу* в тому порядку, у якому вони описані в роботі та згадуються в доповіді здобувача. Доцільно завчасно пронумерувати плакати в потрібній послідовності. Під час доповіді дипломник, що захищає роботу, повинен звертатися до демонстраційних плакатів. Здобувачу ДДМА дозволяється користуватися під час доповіді складеними ним стислими тезами або записами цифрових даних, але бажано звертатися до них якомога рідше.

Після публічного захисту робіт на закритому засіданні в АК обговорюються результати захисту, виставляється оцінка роботи дипломника, робиться висновок про якість та реальність роботи.

Рішення АК про результати захисту, про присвоєння кваліфікації *магістра*, про якість та реальність робіт голова АК оголошує після закінчення закритого засідання.

У разі одержання незадовільної оцінки на захисті, непідготовлені кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня у встановлений термін, відсутності допуску до захисту кваліфікаційної роботи здобувачі одержують академічну довідку про навчання в ДДМА. Магістерська дипломна робота може бути допущена до повторного захисту не раніше, ніж через півроку після її доробки й переробки. При цьому обов'язкове повторне проходження всієї процедури та захисту дипломування.

3.2. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня

Підсумкову оцінку кваліфікаційної роботи здобувача дає *атестаційна комісія*, рішення якої є остаточним і оскарженню не підлягає. Під час визначення комісією оцінки роботи враховуються такі чинники:

- актуальність обраної теми роботи;
- якість та практична цінність роботи;
- відповідність результатів, які досягнуті в роботі поставленій меті й завданням;
- широта та адекватність методологічного й діагностичного апарату;
- авторські підходи до вирішення проблеми дослідження;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- особливості самостійної роботи здобувача;
- рівень підготовленої доповіді та ілюстративного (презентаційного) матеріалу до неї;
- уміння здобувача-дипломника лаконічно доводити результати та свої думки;
- середній бал за час навчання.

Комісія звертає також увагу на якість захисту кваліфікаційної роботи. Крім того, ураховується загальний рівень підготовки здобувача.

Критерії оцінки кваліфікаційної роботи наведені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Оцінка кваліфікаційної роботи виставляється за такою шкалою

«Відмінно»	Кваліфікаційну роботу виконано на високому професійному рівні, вона містить усі необхідні елементи, має практичне значення. Висновки та пропозиції у роботі економічно обґрунтовані й логічні. Аналіз проведено із застосуванням нових методів ЕММ, ПЕОМ. Доповідь стисла, логічна, проголошена вільно. Здобувач має високий середній бал. Відповів на всі запитання. Рецензії наукового керівника та зовнішнього рецензента
«Добре»	Тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки неprincipового характеру. Наприклад, поверхневий теоретичний огляд літературних джерел, неповнота використання матеріалів об'єкта дослідження, є окремі зауваження в рецензіях. Доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів АК загалом вірні, оформлення роботи відповідає вимогам
«Задовільно»	Згідно із змістом тема кваліфікаційної роботи загалом розкрита, але є зауваження змістовного характеру. Наприклад, відсутня чітка мета роботи, в аналітичній частині брак аналізу, розрахунків, обґрунтувань, висновки за роботою мають теоретичний характер і не є новітніми, рецензії містять зауваження. Не на всі запитання здобувач дав відповіді під час захисту. Є зауваження до оформлення роботи
«Незадовільно»	Не чітко сформульована мета кваліфікаційної роботи. Відсутні логічна побудова роботи, її системність та глибина дослідження. Наявні помилки в аналізі, оформлення роботи не відповідає вимогам. Рецензії негативні. Відповіді на запитання членів АК неповні й неточні

Після захисту кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня (надрукований екземпляр рукопису) зберігається в архіві ДДМА, електронний варіант – в репозиторії на кафедрі ЕП, електронний варіант автореферату - в репозиторії ДДМА.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст. 2004) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічні посилання. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. Київ, ДП «УкрНДНЦ» 2016. 26 с. (Інформація та документація). ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, ДП «УкрНДНЦ» 2016. 20 с. (Інформація та документація). URL: <http://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/%D0%9E%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB.pdf>.
3. Рекомендації про порядок створення, організацію і роботу Державної екзаменаційної (кваліфікаційної) комісії у вищих навчальних закладах України № 83-5/1259 від 29.12.1993.
4. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: Затверджено наказом Міністерства освіти України, № 161 від 3.06.93.
5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 р. за № 155/30023, с.17. URL: <http://duan.edu.ua/uploads/aspirantura-17-18/19720.pdf>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рекомендована тематика дипломних робіт

1. Дослідження можливостей покращення системи мотивації персоналу при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).
2. Розробка механізму реінжинірингу забезпечення виробничих бізнес-процесів та системи антикризового управління підприємства.
3. Організаційно-економічний механізм забезпечення економічної безпеки й оцінка ризиків функціонування підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
4. Дослідження можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).
5. Напрями покращення рівня використання ресурсного потенціалу підприємства при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію моделювання бізнес-процесів)
6. Впровадження механізму управління екологічно-орієнтованими інвестиціями підприємств при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).
7. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства та джерелами їх формування (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
8. Вдосконалення використання виробничих ресурсів підприємства при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
9. Вдосконалення системи оплати праці на підприємстві при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
10. Соціально-економічні аспекти розвитку трудових ресурсів при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
11. Вдосконалення механізму і оцінка результативності праці та шляхи її покращення в умовах економічної кризи (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).
12. Вдосконалення виробничої програми підприємства на засадах

управління активами та капіталом підприємства при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

13. Вдосконалення системи управління витратами та зниження його собівартості (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

14. Вдосконалення організаційно-економічного забезпечення системи мотивації персоналу підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

15. Розробка механізму реінжинірингу забезпечення виробничих бізнес-процесів та системи антикризового управління підприємства.

16. Дослідження можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства при формуванні антикризових програм розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

17. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку підприємств промислового сектору України (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

18. Дослідження рівня безробіття в Україні та можливості зниження його негативних наслідків для економіки (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

19. Дослідження сучасного стану зайнятості населення України та напрямів його покращення (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

20. Оцінювання можливостей впровадження інвестиційних проектів трансформації основних та комунікаційних бізнес-процесів підприємств

21. Дослідження стану підприємств аграрного сектору економіки України та перспективи його розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

22. Дослідження сучасних викликів розвитку підприємств реального сектору економіки України та перспектив їх подолання (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

23. Дослідження умов, ризиків та можливостей забезпечення стійкого інвестиційно-інноваційного розвитку підприємств (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

24. Дослідження можливостей управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах ризику та невизначеності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

25. Діагностика банкрутства підприємства та формування антикризових програм розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання).

26. Економічна оцінка ризиків діяльності підприємства та формування антикризових програм розвитку з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання

бізнес-процесів.

27. Обґрунтування необхідності використання резервів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства та формування антикризових програм розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

28. Обґрунтування вибору ефективних шляхів відтворення основних засобів підприємства при формуванні антикризових програм розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

29. Удосконалення системи антикризового управління економічним потенціалом підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

30. Економічно-організаційний механізм оновлення основних засобів при формуванні антикризових програм розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

31. Планування розвитку потенціалу підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

32. Покращення сталості функціонування підприємства шляхом розробки комплексної системи управління витратами (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

33. Вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства на підставі результатів використання інструментарію моделювання інвестиційних бізнес-процесів.

34. Вдосконалення механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств у сучасних умовах господарювання на підставі результатів використання інструментарію моделювання бізнес-процесів.

35. Вдосконалення механізму активізації інвестиційної діяльності та обґрунтування доцільності інвестицій у реконструкцію та технічне переозброєння підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

36. Дослідження впливу інновацій на формування конкурентних переваг підприємства і вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

37. Дослідження впливу іноземних інвестицій на економічне зростання підприємства і вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

38. Дослідження впливу інвестування на трудову зайнятість на підприємстві і вдосконалення механізму забезпечення інвестиційної діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

39. Інвестиції та їхня роль у структурних перетвореннях економіки підприємства і вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

40. Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємства і вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів)

41. Інвестиційний фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства і вдосконалення механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності на підставі результатів використання інструментарію моделювання бізнес-процесів.

42. Удосконалення системи оцінки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства та управління її розвитком на підставі результатів використання інструментарію моделювання бізнес-процесів.

43. Інноваційний розвиток продуктивних сил підприємства і вдосконалення механізму забезпечення сталості діяльності з використанням інструментарію моделювання бізнес-процесів.

44. Зарубіжні інвестиції як фактор економічної модернізації підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

45. Удосконалення механізму управління ризиками інвестиційних проектів на підприємстві на підставі результатів моделювання ризиків та бізнес-процесів.

46. Удосконалення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства на підставі результатів моделювання бізнес-процесів.

47. Вдосконалення експортної діяльності підприємства на підставі результатів використання інструментарію моделювання бізнес-процесів.

48. Дослідження фінансового стану підприємства та шляхи його покращення (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

49. Вдосконалення механізму ціноутворення на підприємстві (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

50. Вдосконалення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

51. Вдосконалення механізму управління грошовими потоками на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

52. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства на підставі управління якістю з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

53. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом

покращення якісної структури та рівня використання персоналу підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

54. Дослідження та розроблення заходів щодо підвищення ефективності бізнес-процесів функціонування підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

55. Удосконалення організації бізнес-процесів забезпечення основного виробництва на підприємстві (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

56. Удосконалення організації бізнес-процесів забезпечення допоміжного виробництва (інструментального, ремонтного) на підприємстві (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

57. Удосконалення організації бізнес-процесів забезпечення виробництва (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

58. Розробка практичних рекомендацій з покращення бізнес-процесів забезпечення фінансових результатів діяльності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

59. Управління конкурентоспроможністю підприємства шляхом упровадження бізнес-процесів забезпечення інноваційних технологій у виробництво підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

60. Обґрунтування практичних рекомендацій із підвищення ефективності бізнес-процесів діяльності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

61. Розроблення методики виявлення та підрахунку резервів подальшого підвищення ефективності бізнес-процесів діяльності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

62. Вдосконалення ефективності бізнес-процесів діяльності підприємства в умовах сучасної України (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

63. Вдосконалення механізму управління персоналом підприємства в умовах раціонального використання трудових ресурсів (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

64. Виробничий потенціал підприємства та резерви підвищення ефективності його використання (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

65. Дослідження та розроблення моделі бізнес-процесів забезпечення

узагальнюючих показників роботи підприємства(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

66. Підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасному бізнес-середовищі (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

67. Вдосконалення механізму управління інвестиційною привабливістю підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

68. Упровадження екологічно орієнтованих (енергозберігальних) технологій у діяльність підприємств із метою підвищення їхньої сталості (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

69. Вдосконалення механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю підприємства й розроблення заходів із підвищення ефективності інвестиційних бізнес-проектів.

70. Вдосконалення механізму формування цін (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

71. Розробка стратегії сталого розвитку підприємства на підставі управління бізнес-процесів функціонування підприємства.

72. Організаційно-економічний механізм ефективного використання виробничого (енергетичного, технічного тощо) потенціалу підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

73. Розробка моделі аналізу та моніторингу профілю моделі бізнес-процесів функціонування підприємства(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

74. Формування системи забезпечення моделювання бізнес-процесів прогнозування функціонування підприємства.

75. Підвищення ефективності політики сталого розвитку підприємства з використанням інструментарію моделювання бізнес-процесів.

76. Обґрунтування конкурентної політики і стратегії сталого розвитку підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

77. Розробка маркетингової (екологічної, соціальної тощо) стратегії підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

78. Механізм забезпечення екологічної і корпоративної соціальної відповідальності як передумова конкурентоспроможності підприємства(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

79. Організаційно-економічні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і

моделювання бізнес-процесів).

80. Оцінка вартості бізнесу та особливості її здійснення на підприємствах (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

81. Обґрунтування створення та розробки зовнішньоекономічної стратегії підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

82. Підвищення конкурентоспроможності підприємства та оцінка впливу факторів зовнішнього середовища на її ефективність (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

83. Стратегія підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах кризи (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

84. Економічна безпека діяльності підприємства та напрями його удосконалення (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

85. Організаційно-економічний механізм забезпечення планування та формування персоналу підприємства.

86. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку персоналу підприємства.

87. Організаційно-економічний механізм забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу на вітчизняних підприємствах.

88. Організаційно-економічний механізм забезпечення управління відтворенням кадрового потенціалу підприємства.

89. Організаційно-економічний механізм забезпечення управління конкурентним потенціалом підприємства.

90. Організаційно-економічний механізм забезпечення і формування ефективної системи стимулювання праці на підприємстві.

91. Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

92. Організаційно-економічний механізм системи управління персоналом на підприємстві.

93. Організаційно-економічний механізм забезпечення управління стратегічними змінами на підприємстві (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

94. Організаційно-економічний механізм забезпечення управління конкурентоспроможністю стратегічного потенціалу підприємства.

95. Організаційно-економічний механізм стратегічного управління підприємством.

96. Діагностика стану підприємства у конкурентному становищі та пошук його удосконалення на підставі моделювання бізнес-процесів.

97. Моделювання бізнес-процесів управління і удосконалення

організаційної структури управління підприємством.

98. Організаційно-економічний механізм управління і формування системи мотивації праці працівників організації.

99. Організаційно-економічний механізм управління і формування кадрової політики підприємства.

100. Організаційно-економічний механізм управління трудовими ресурсами підприємства в сучасних умовах господарювання.

101. Організаційно-економічний механізм формування стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

102. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю підприємства на зовнішніх ринках.

103. Моделювання та удосконалення стратегії зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

104. Організаційно-економічний механізм управління конкурентоспроможністю товарів підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

105. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю експортно-імпортової діяльності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

106. Визначення конкурентних переваг компанії та побудова стратегії розвитку (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

107. Організаційно-економічний механізм формування конкурентної стратегії підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

108. Шляхи покращення ресурсного потенціалу підприємства з використанням інструментарію моделювання бізнес-процесів.

109. Вдосконалення механізму амортизаційної політики з метою її впливу на фінансову діяльність підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

110. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю в умовах антикризового регулювання фінансового стану підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

111. Фінансові важелі підвищення конкурентоздатності та сталості підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

112. Механізм підвищення ефективності управління підприємством з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

113. Мотиваційний механізм стратегічного управління соціально-

економічним розвитком підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

114. Обґрунтування ризиків та їхнього рівня загроз під час оцінки діяльності підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

115. Оцінка та діагностика конкурентоздатності підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

116. Реструктуризація промислового виробництва та її економічне обґрунтування з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

117. Система діагностики управління фінансовою діяльністю підприємства та її удосконалення.

118. Удосконалення механізму цінової стратегії підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

119. Удосконалення механізму формування, розподілу і використання фонду оплати праці підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

120. Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

121. Напрями підвищення ефективності господарської діяльності підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

122. Оцінка та підвищення ефективності використання природних, матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

123. Напрями раціонального використання матеріальних ресурсів на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

124. Упровадження ресурсозберігальних технологій на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

125. Удосконалення організації та управління матеріальними запасами на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

126. Резерви зниження собівартості продукції з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

127. Дослідження інвестиційного потенціалу підприємства та розробка шляхів його підвищення з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

128. Обґрунтування плану реалізації продукції підприємства як основа

розробки виробничої програми підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

129. Вибір та обґрунтування напрямків інтенсифікації виробництва з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

130. Розробка системи комплексної підготовки виробництва нової продукції на підприємстві з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

131. Обґрунтування політики ціноутворення на підприємствах(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів)

132. Організаційно-економічний механізм управління витратами підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

133. Організаційно-економічний механізм забезпечення визначення витрат і калькулювання собівартості(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

134. Організаційно-економічний механізм оптимізації витрат підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

135. Організаційно-економічний механізм бізнес-процесів забезпечення розвитку кадрового потенціалу підприємства з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів.

136. Стратегії підвищення ефективності бізнес-процесів забезпечення використання кадрового потенціалу підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

137. Обґрунтування бізнес-процесів забезпечення кадрового потенціалу підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

138. Обґрунтування механізму формування кадрової політики підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

139. Організаційно-економічні засади бізнес-процесів покращення формування кадрової політики підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

140. Економіко-організаційний механізм бізнес-процесів забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання процесів).

141. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності підприємства на зовнішніх ринках (з

використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

142. Організаційно-економічний механізм управління бізнес-процесами забезпечення розвитком зовнішньоекономічної діяльності підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

143. Організаційно-економічні засади бізнес-процесів побудови економічної безпеки підприємства(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

144. Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою підприємства (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

145. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності (з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

146. Формування механізму бізнес-процесів управління та фінансами та запобігання банкрутства на підприємствах(з використанням інструментарію економіко-математичного прогнозування і моделювання бізнес-процесів).

ДОДАТОК Б
Приклад змісту кваліфікаційної роботи
ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИКО - МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОСТІ У КОМУНАЛЬНІЙ СФЕРІ	12
1.1 Суть впровадження екологічно-орієнтованих технологій утримання об'єктів житлово-комунального господарства в Україні та світі	12
1.2. Моделі і методи управління проектами забезпечення енергоефективності муніципальної інфраструктури	18
1.3 Енергетична ефективність у комунальній сфері як умова екологічно-орієнтованого сталого розвитку: світлова практика та українські реалії	25
Висновки до розділу 1	
2 РОЗРОБКА ТОВ «ЕНЕРГОКОНТРОЛЬ ГРУП» ПРОЄКТІВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО - ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ СЕКТОРІ	34
2.1. Коротка характеристика та специфіка проектної діяльності ТОВ «Енергоконтроль груп»	34
2.2. Проєкти енергозбереження об'єктів житлово-комунального господарства	36
2.3. Результат економічної оцінки проєкту впровадження систем регулювання системи опалення у будинку	43
Висновки до розділу 2	54
3 СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЕКОЛОГІЧНОСТІ УТРИМАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА	57

3.1. Аналіз проблем та перспектив стратегії впровадження заходів енергетичної ефективності та екологічності у ЖКГ	57
3.2. Обґрунтування перспективних напрямів розбудови системи забезпечення впровадження заходів енергетичної ефективності та екологічності у сфері ЖКГ	73
Висновки до розділу 3	81
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	84
4.1. Аналіз небезпечних і шкідливих виробничих чинників на робочому місці з ПЕВМ	84
4.2. Заходи щодо забезпечення безпечних і комфортних умов праці	88
4.3. Оцінка ефективності заходів щодо охорони праці	92
4.4. Безпека при надзвичайних ситуаціях	96
ВИСНОВКИ	99
ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	108

ДОДАТОК В
ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ
(заочна форма навчання)

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
ЦЕНТР ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

спеціальність 051 Економіка

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ»

«До захисту допустити»
в.о. завідувача кафедри ЕП
Підгора Є.О.

_____
“ ” _____ 2020 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ступінь вищої освіти – магістр

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
УТРИМАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА ПІДПРИЄМСТВОМ
ТОВ «ЕНЕРГОКОНТРОЛЬ ГРУП»

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ЕП-19-зм
Зверев Володимир Володимирович

Керівник: канд. екон. наук, ст. викл. каф.
економіки підприємства
Латишева О.В.

Рецензент: канд. екон. наук, доцент,
В.о зав.каф. каф. Менеджменту
Фоміченко І.П.

Краматорськ – 2020 року

ДОДАТОК Г

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Зесреє Володимир Володимирович. Впровадження екологічно-орієнтованих технологій утримання об'єктів житлово-комунального господарства підприємством ТОВ «Енергоконтроль груп» - Кваліфікаційна праця на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти - магістра за спеціальністю 051 Економіка. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, Краматорськ, 2020.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення підвищення екологічності (енергетичної ефективності) утримання об'єктів житлово-комунального сектору в країні та світі.

Предмет дослідження – теоретичні основи та методичні підходи до формування системи забезпечення підвищення екологічності (енергетичної ефективності) утримання об'єктів житлово-комунального сектору країни.

Перший розділ роботи спрямований на визначення суті екологічності та енергетичної ефективності, умов впровадження екологічно-орієнтованих технологій для об'єктів житлово-комунального господарства в Україні і світі.

У другому розділі доведено доцільність проведення базовим підприємством проєктних робіт для забезпечення енергозбереження об'єктів житлово-комунального господарства.

У третьому розділі приведено результат аналізу проблем впровадження заходів енергетичної ефективності та екологічності у ЖКГ, обґрунтовано перспективні напрями розбудови системи забезпечення впровадження заходів енергетичної ефективності та екологічності у ЖКГ, представлено методика та результати розрахунку економічної ефективності модернізації системи регулювання, встановлено умови проєкту підвищення функціонування споживання теплової енергії в квартирі та доведена його доцільність.

В четвертому розділі наведено оцінку умов праці на робочому місці, запропоновано напрямки покращення умов праці при використанні ПЕОМ.

ПРОЄКТ, ПРОЄКТ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ, ПРОГРАМИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ, БЮДЖЕТ ПРОЄКТНИХ РОБІТ, ЛІЧИЛЬНИКИ ТЕПЛОВОЇ ЕНЕРГІЇ, ОБ'ЄКТИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА,

ДОДАТОК Д
ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ТА
ЗВОРОТУ АВТОРЕФЕРАТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

ЗВЕРЄВ Володимир Володимирович

УДК 33.658:332.025.12:332.87

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
УТРИМАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА
ПІДПРИЄМСТВОМ ТОВ «ЕНЕРГОКОНТРОЛЬ ГРУП»

Спеціальність 051 – економіка

АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи магістра

Краматорськ – 2020

Кваліфікаційною роботою магістра є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі Економіки підприємства Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України (м. Краматорськ).

Науковий керівник – кандидат економічних наук, старший викладач,
Латишева Олена Володимирівна,
Донбаська державна машинобудівна академія
Міністерства освіти і науки України
(м. Краматорськ), викладач кафедри
економіки підприємства.

Рецензент:

канд. екон. наук, доцент, доцент каф. Менеджменту, зав.каф. Менеджменту
Фоміченко Інна Петрівна, Донбаська державна машинобудівна академія
(м. Краматорськ).

Захист роботи відбудеться *30 грудня 2020 року о 10.00* на засіданні
державної екзаменаційної комісії у Донбаській державній машинобудівній
академії Міністерства освіти і науки України за адресою: 84300, Україна,
Донецька область, м. Краматорськ, б-р. Машинобудівників, 39, ауд. 2417

Секретар екзаменаційної комісії з атестації
кандидат економічних наук, ст..викл.

О. В. Латишева

ДОДАТОК Е
ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЙ
В АВТОРЕФЕРАТІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

АНОТАЦІЯ

***Рагуліна Н. В.* Розвиток інвестиційного механізму державної політики відновлення національної економіки. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра публічного управління та адміністрування за спеціальністю 232 Публічне управління та адміністрування. – Донбаська державна машинобудівна академія МОН України, м. Краматорськ, 2020.

Текст анотації (до 1200 друкованих знаків).

Ключові слова: державна політика, інвестиційний механізм, національна економіка, пост-конфліктне відновлення, стимулювання інвестицій, інвестиційне середовище.

ABSTRACT

***Rahulina N.* Development of the investment mechanism of state policy of national economy's recovery. – Qualification work as the manuscript.**

Graduate work for a Master's degree by specialty 281 Public Administration. – Donbas State Engineering Academy of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk, 2020.

Текст анотації (до 1200 друкованих знаків).

Keywords: state policy, investment mechanism, national economy, post-conflict recovery, stimulation of investments, investment environment.

ДОДАТОК Ж
Приклад оформлення списку літературних джерел

Таблиця Ж.1 - Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
1	2
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укragропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.

продовження табл. Ж.1

1	2
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Инфузории. Вып. 1. Суктории (Ciliophora, Suctorea) / И. В. Довгаль. Киев : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основы маркетинга : учеб. пособие / пер. с англ. В. Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Тези доповідей, матеріали конференцій	Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.

продовження табл. Ж.1

1	2
Статті з продовжуваних та періодичних видань	Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка</i>. Сер. Економіка. 2013. Вип. 148. С. 31–34. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. Акмеологічні засади публічного управління. Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
	Електронні ресурси
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017). Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i> . 2013. № 10. URL: http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika=2525 (дата звернення: 12.10.2017).

продовження табл. Ж.1

1	2
	Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician). 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.f/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. Journal of Popular Culture. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.
пінки з веб- сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. Урядовий кур'єр. 2017. 9 листоп. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. Все про бухгалтерський облік. 2015. № 51. С. 21–42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. Вища школа. 2017. № 7. С. 106–107

продовження табл.Ж.1

1	2
Стандарти	ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація). СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)
Патенти	Комбайн рослино-збиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл.11.03.2013, Бюл. № 5.
Авторські свідоцтва	А. с. 1417832 СССР, МКИ А 01 F 15/00. Стенка рулонного пресс-подборщика / В. Б. Ковалев, В. Б. Мелегов. № 4185516 ; заявл. 22.01.87 ; опубл. 23.08.88, Бюл. № 31.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с. Воскобойнікова-Гузєва О. В. Бібліотечно-інформаційна сфера України в контексті соціальних трансформацій кінця ХХ ст. – 10-х років ХХІ ст.: концепції стратегічного розвитку, динаміка змін, перспективи: автореф. дис. д-ра наук із соц. комунік.: 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Київ, 2014.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).